

PETÄJÄVEDEN KUOLIOSAARET

Historiallisen ajan hautapaikkojen inventointi 2007

Juha Ruohonen

Turun yliopisto
Arkeologia

Tiivistelmä

Toukokuussa 2007 tehdyn tutkimuksen tarkoituksena oli Petäjaveden historiallisen ajan ruumiskalmistojen ja muiden hautapaikkojen tarkka paikantaminen yhdistämällä kaikki mahdollinen kohteita koskeva aikaisempi tieto. Arkistoseelvityksen kautta esille tulleet kohteet pyrittiin tarkastamaan maastossa niiden tarkemman luonteen ja ajoituksen selvittämiseksi. Historiallisen ajan hautapaikoilla tarkoitetaan kirkkomaan ulkopuolisia kalmistoja tai hautapaikkoja, joita on eri lähteiden perusteella käytetty keskiajalta 1800-luvulle. Kohteissa on saattanut olla pysyviä hautauksia tai niitä on voitu käyttää väliaikaisesti esimerkiksi kesän ja kelirikon aikana; viimeksi mainitussa tapauksessa ruumiit olisi säiden niin salliessa kuljetettu kirkkomaan multiin. Petäjävedellä kohteet sijaitsevat usein saarissa. Vakiintuneen nimeämistradition mukaisesti kohteiden niminä on seudulla usein Kuoliosaari. Inventoinnissa voitiin todeta Petäjävedellä olevan kolme varmaa ruumiskalmistoa sekä useita muita epämääräisiä kohteita. Painanteiden ja luulöytöjen perusteella varmat hautapaikat ovat pinta-alaltaan suhteellisen laajoja. Ala-Kintauden Kuoliosaarella on haudoissa ja mahdollisesti myös hautojen päällä erilaisia kivirakenteita.

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Petäjaveden historian pääpiirteet	3
3. Kohteiden tutkimushistoriaa	4
4. Arkisto- sekä maastoseelvitys 2007	5
5. Tulokset	6
6. Lähteet ja kirjallisuusluettelo	7
7. Kohdekuvaukset	9
7.1. [1] Kuivasmäki (Mustiainen) Kuoliosaari	10
7.2. [2] Kintaus (Ala-Kintaus) Kuoliosaari	15
7.3. [3] Petäjavesi (Petäjavesi Mustaselkä) Kuoliosaari	21
7.4. [4] Petäjavesi (Petäjavesi) Solikkosaari	24
7.5. [5] Petäjavesi (Petäjavesi Mustaselkä) Ryssäsaari	26
7.6. [6] Kintaus Koskensaari	28
7.7. [7] Kintaus Kansanlehto	30
7.8. [8] Kuivasmäki Kuitula	32

Liitteet

Liite 1. Kuvaliite

(Raportin kopioissa liitteinä myös kuva- ja löytöluettelo)

Petäjaveden Kuoliosaaret. Historiallisen ajan hautapaikkojen inventointi 2007

1. Johdanto

Tutkimuksen tarkoituksena oli Petäjaveden historiallisen ajan ruumiskalmistojen ja muiden hautapaikkojen tarkka paikantaminen yhdistämällä kaikki mahdollinen kohteita koskeva aikaisempi tieto. Arkist selvityksen kautta esille tulleet kohteet pyrittiin tarkastamaan maastossa niiden tarkemman luonteen ja ajoituksen selvittämiseksi.

Petäjaveden historiallisen ajan hautapaikkojen selvitys liittyy allekirjoittaneen monivuotiseen hankkeeseen Suomen hautasaarista, joka on yhteydessä allekirjoittaneen laajempaan Turun yliopiston arkeologian oppiaineeseen tehtävään tutkimusprojektiin Sisä-Suomen kristillistymisestä ja kirkollisesta organisaatiosta keskiajalta 1700-luvulle.

Käytännön tarve kohteiden tarkastamiseksi on suuri, sillä niistä ei juurikaan ole aikaisempia tietoja eikä niitä ole järjestelmällisesti tutkittu. Arkeologinen tutkimus on ainoa keino saada tarkempia tietoja näistä kohteista, joilla on taas suuri merkitys tarkasteltaessa alueen asutushistoriaa ja kirkollista järjestäytymistä. Tarkemmilla tutkimuksilla kohteilta voidaan saada uusia tietoja myös hautaustavoista ja niiden muutoksista eri aikoina. Vuoden 2007 inventoinnissa keskityttiin kohteiden tarkastamiseen ja koeluonteiseen tutkimukseen.

Historiallisen ajan hautapaikoilla tarkoitetaan tässä lähinnä kirkkomaan ulkopuolisia kalmistoja tai hautapaikkoja, joita on eri lähteiden perusteella käytetty keskiajalta 1800-luvulle. Kohteissa voi olla pysyviä hautauksia tai niitä on voitu käyttää väliaikaisesti esimerkiksi kesäkuuman ja kelirikon aikana; viimeksi mainitussa tapauksessa ruumiit olisi säiden niin salliessa kuljetettu kirkkomaan multiin. Kohteet sijaitsevat usein saarissa tai niemissä. Vakiintuneen nimeämistradition mukaisesti kohteiden niminä on Keski-Suomessa usein Kuolio- tai Kuolinsaari. Saarisijainnin lisäksi osa kohteista on niemissä tai muutoin mantereen puolella.

Nyt raportoitavan inventoinnin käytännön kuluihin oli Petäjaveden kunta myöntänyt 500 euron avustuksen. Allekirjoittaneen palkkakulujen osalta inventoinnin maastotyöt ja raportoinnin mahdollistivat Turun Yliopistosäätiön myöntämä 6 kk:n nuoren tutkijan apuraha sekä Jenny ja Antti Wihurin rahaston väitöskirjatyöhön liittyvä henkilökohtainen apuraha. Tutkimushanketta on tarkoitus laajentaa muihin Keski-Suomen kuntiin lisärahoituksen järjestyessä.

2. Petäjaveden historian pääpiirteet

Historiallisten asiakirjalähteiden eli pääasiassa 1500-luvun puolivälissä laadittujen erämaaluetteloiden perusteella tutkimusalueen eränkäyntialueelle saavuttiin Hämeestä erityisesti Sääksmäen, Pälkäneen, Kulsialan, Urjalan ja Hauhon silloisten pitäjien alueilta (Voionmaa 1947:186-188; Oja 1954:192-193). Vaikka erämaiden omistajat olivat etupäässä hämäläisiä, seudun asuttajat saapuivat pääasiassa Savosta.

Petäjaveden vanhimmat kylät olivat alueen vanhemmasta hämäläisomistuksesta huolimatta savolaisten perustamia. Alueen kantakylät asutettiin 1530-1570-luvuilla (Oja 1954:192-193). Kylistä Kintaudella, Kuivasmäellä ja Petäjävedellä oli neljästä yhdeksään taloa, mutta Kumpujärvi ja Rukoila eli Jänis eli Mommio olivat yksinäistaloina 1700-luvulle asti (Oja 1954:205). Asutuksen ja talomäärän kasvu alkaa Petäjävedellä jo 1600-luvun lopulla, mutta voimistuu selvästi vasta 1700-luvun puolivälin jälkeen.

Seurakunnallisesti nykyisen Petäjaveden alue muodosti keskiajan lopusta ja uuden ajan alusta Jämsän emäpitäjän syrjäseudun 1700-luvun alkuvuosikymmeniin asti. Syrjäisestä sijainnista johtuen kirkkomatkat seurakunnan kirkolle ja hautausmaalle muodostui usein kohtuuttoman pitkäksi. Petäjaveden kylät kuuluivat kirkollisesti Jämsän keskiaikaiseen kirkkopitäjään.

Kuivasmäen kappeli, joksi Petäjaveden rukoushuone- ja myöhemmin kappelikuntaa kutsuttiin 1700-luvulta seuraavalle vuosisadalle asti, muodostettiin Jämsästä 1720-luvulla (Kuusanmäki 1962:374-375). Seurakunnan perustamista voidaan osittain, ainakin epäsuorasti, selittää tässä tutkimuksessa käsiteltävien hautapaikkojen kautta. Nimittäin Ruotsin kuninkaalle osoitetussa anomuksessa alueen rahvas painottaa perusteluina kappelin saamiseksi ylitsepääsemättömiä vaikeuksia ruumiiden kuljettamisesta Jämsän kirkolle pitkän ja vaikean matkan vuoksi. Etäisyys Petäjaveden kylistä Jämsän kirkolle oli anomuksen mukaan aina yhdeksän uutta peninkulmaa eli noin 90 km (Kuusanmäki 1962:375). Virallinen hautausmaa Petäjävedellä saatiin käyttöön 1720-luvun lopulla.

3. Kohteiden tutkimushistoriaa

Petäjaveden hautapaikkakohteet ovat kiinnostaneet tutkijoita etenkin 1870- ja 1880-luvuilla. Myöhempi fysiologian professori Robert Tigerstedt teki opiskeluaikanaan lääketieteen kandidaattina antropologista aineistonkeruuta Hämeessä ja nykyisessä Keski-Suomessa. Tutkimusmatkallaan kesällä 1876 Tigerstedt päätyi Petäjävedelle, jossa hän oli kuullut olevan monia vanhoja hautapaikkoja. Pitäjässä Tigerstedt teki kaivauksia ainakin kolmessa vanhassa kalmistossa (Tigerstedt 1877).

Vain muutama vuosi Tigerstedtin jälkeen osittain samoja hautapaikkoja tutki Suomen Muinaismuistoyhdistyksen stipendiaatti Adolf Leonhard Nyman. Nymanille oli vuonna 1880 myönnetty sekä Muinaismuistoyhdistykseltä että yliopistolta Laukaan kihlakunnan muinaisjäännösinventointiin molemmilta tahoilta 200 markkaa (Nyman 1882:115). Jäljelle jääneen Laukaan kihlakunnan ”jälkimmäisen osan” eli Karstulan ja Kivijärven pitäjien inventoinnista vastasi myöhemmin 1892 ylioppilas A. E. Snellman (1896). Tietoja eräästä Petäjaveden kohteesta on jopa Kuortaneen kihlakuntakertomuksessa (Ollinen 1893:47).

Tutkimusalueellaan Nymanille näytettiin kalmistoja – hänen omien sanojensa mukaan – monessakin paikassa, mutta vain kihlakunnan eteläisessä osassa Petäjaveden pitäjässä ja Uuraisten kappelissa hän suoritti tarkempia tutkimuksia (Nyman 1882:210). Tutkimuksensa tuloksista Nyman uutisoi tuoreeltaan sanomalehti Keski-Suomessa: ”*Uuraisten kappelista ja Petäjaveden pitäjästä löysin eräistä saarista, joita kansa yhteisellä nimityksellä kutsui ’kuolionsaariksi’, muinaisia kalmistoja. Muutamista kuopalle vajonneista haudoista tapasin ihmisen luita 30-60 senttimeeterin syvyydestä maan sisällä, mutta kun en löytänyt mitäkään kalua niiden vierestä eli ympäriltä ja haudat muutoinkin näyttivät ennen mullistetuilta, en voi niiden vanhuutta eli ikää määrätä.*” (Keski-Suomi 16.10.1880). Hautojen ”mullistamisella” Nyman viitanee ainakin Tigerstedtin muutamaa vuotta aikaisemmin suorittamiin tutkimuksiin Petäjävedellä, mutta todennäköisesti myös paikallisten uteliaisuuttaan tekemiin hautojen kaivamisiin.

Vaikka Tigerstedtin ja Nymanin kaivauksissa kohteiden dokumentointi oli ajalle tyypillisesti hyvin niukkasanaista, muodostivat edellä mainitut tutkimukset viime kesään asti perustan koko Keski-Suomen suhteellisen paljon käsitellylle hautasaariaiheelle. Tietoja kohteista, lähinnä edellisiin perustuen, on myös kootusti Keski-Suomen museon 1980- ja 90-lukujen molemmin puolin

laadituissa kuntakohtaisissa hautausmaainventoinneissa, joissa kuolinsaaret esiintyvät hautapaikkoina hieman ongelmallisesti omana alakategorianaan (Pennanen 1992). Arkeologisesti tiedot alueen hautapaikoista täydentyivät vuonna 1996, kun Petäjaveden Mustiaisen Kuoliosaareltä hiekkakuopan profiilista tuli esiin lapsen luuranko. Kohde tarkastettiin tuolloin Keski-Suomen museon toimesta (Sepänmaa 1996, eri raporttia).

Petäjaveden alueella sijaitsevia historiallisen ajan hautakohteita on mainittujen tutkimusten lisäksi noteerattu eri tutkijoiden toimesta, mutta lähinnä erilaisten osayleiskaava-alueiden inventointien yhteydessä. Vaikka seudulla on historiallisen ajan muinaisjäännösten osalta tehty suurisuuntaisiakin hankkeita, on tutkimuksissa yleensä tyydytty viittaamaan ainoastaan jo olemassa olevaan tietoon ilman konkreettisia tarkastuksia paikan päälle varsinaisille kohteille. Mainittakoon tässä yhteydessä mm. Mikroliitti Oy:n 2006 tekemä rantaosayleiskaava-alueiden inventointi sekä Keski-Suomen maakuntakaavaan liittynyt historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi vuodelta 2004, josta jälkimmäinen keskittyi pääasiassa vain asutushistoriallisiin kohteisiin (Kumpulainen 2005:7).

Kohteita on Keski-Suomessa aikaisemmin tutkittu lähinnä 1800-luvulla, tuolloin muinaistutkimuksen lisäksi myös antropologisiin tarkoituksiin. Tarkastuksia tai koekaiivauksia on alueella tehty viime vuosikymmenien aikana Hankasalmella, Leivonmäellä sekä Laukaassa (ks. esim. Laitinen 2001; Ruohonen 2002). Kuten jo mainittua, on eriaikaisissa muinaisjäännösinventoinneissa näitä kohteita vain harvoin huomioitu.

4. Arkisto- sekä maastaselvitys 2007

Toukokuussa 2007 tehtiin allekirjoittaneen toimesta historiallisiin hautapaikkoihin kohdistettu teemainventointi Petäjaveden kunnan alueella. Tutkimusalueelta oli tiedossa kolme Kuoliosaari-nimellä tunnettua kohdetta, joista useasta oli kerrottu löytyneen mm. ihmisluita. Arkistiselvityksen perusteella näiden lisäksi seudulla on ollut lukuisia muita hautapaikoiksi lähinnä perimätiedon tai tarinoiden mukaan liitettyä kohdetta. Maastotutkimusten pääasiallisena tarkoituksena oli selvittää kaikkien em. kohteiden luonnetta ja ajoitusta, sillä edellisistä dokumentoiduista tarkastuksista oli kulunut parhaimmillaan – tai pahimmillaan – yli 120 vuotta. Laajempia kaivaustutkimuksia ei kohteilla tehty, mutta soveltuvia paikkoja koekuopitettiin kohteen luonteen selvittämiseksi sekä ajoitusnäytteiden saamiseksi ja mahdollisten rakenteiden dokumentoimiseksi. Inventoinnin yhteydessä kaikki tarkastetut kohteet dokumentoitiin vakiintuneiden käytäntöjen mukaisesti. Tutkimuksen yhtenä tarkoituksena oli seuloa soveltuvia kohteita tulevaisuuden tutkimuskohteiksi

Petäjaveden osalta tutkimukseen liittyvät arkistiselvitykset tehtiin keväällä 2007, tosin suuri osa aineistosta oli kerätty eri arkistoista jo aiemmin. Aikaisemmat tiedot Petäjaveden historiallisista hautapaikoista osoittautuivat melko runsaiksi. Tutkimuksia varten käytiin läpi Museoviraston eri osastojen arkistoissa, kuten arkeologian osaston, historian toimiston ja rakennushistorian osaston arkistoissa sekä kansatieteen keruuarkistossa. Mielenkiintoisten paikannimien ja niihin liittyvien perimätietojen ja nimiselitysten toivossa tarkastettiin Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen Nimiarkiston kokoelmat kokonaisuudessaan Petäjaveden osalta; hautapaikkoihin mahdollisesti viittaavaa paikannimistöä haettiin myös Maanmittauslaitoksen Paikannimirekisteristä. Historiallisesta kartta-aineistosta selvityksen käytettävissä oli mm. Kansallisarkistosta hankittu 1700-luvun pitäjänkartan kopio. Tutkimusta täydennettiin lukuisilla paikallishistoriallisilla julkaisuilla.

Arkistotietojen perusteella Petäjävedeltä saatiin tietoja seuraavista mahdollisista hautapaikoista (esitetty muodossa kylä, suluissa kohteen mahdollinen vesistö sijainti, kohde):

- Kuivasmäki (Mustiainen) Kuoliosaari
- Kintaus (Ala-Kintaus) Kuoliosaari
- Petäjävesi (Petäjävesi Mustaselkä) Kuoliosaari
- Petäjävesi (Petäjävesi) Solikkosaari
- Petäjävesi (Petäjävesi Mustaselkä) Ryssäsaari
- Kintaus Koskensaari
- Kintaus Kansanlehto
- Kuivasmäki Kuitula

Inventoinnin maastotyöt Petäjäveden alueella tehtiin toukokuussa 2007 yhdessä Uuraisten tutkimusten (ks. erillinen raportti Turun yliopiston arkeologian oppiaineen topografisessa arkistossa) kanssa. Mukana maastossa oli arkeologian opiskelija Reetta Kivistö. Arkistoeselvityksen perusteella tarkastettaviksi kohteiksi valikoitui Petäjävedeltä kolme Kuoliosaarta ja useita muita, eri nimillä esiintyviä kohteita. Tarkemmat tulokset ja yksityiskohtaiset tiedot eri kohteista on esitetty kohdekuvausten yhteydessä.

5. Tulokset

Petäjävedellä toukokuussa 2007 tarkastetut kohteet osoittautuivat tutkimuksellisesti varsin mielenkiintoisiksi. Kohteiden suuri lukumäärä melko suppealla tutkimusalueella selittynee pääosin alueen asutus- ja kirkkohistoriallisella taustalla. Tarvetta kirkkomaan ulkopuolisiin hautapaikkoihin ei enää oman hautausmaan perustamisen jälkeen 1720-luvun lopulla ollut, ei välttämättä edes väliaikaisesti kesäkuuman ja keliirikon aikana. Välimatkan lyhentyessä huomattavasti Petäjäveden kylissä kuolleet vietiin haudattaviksi vanhan kirkon alueelle.

Kaikista Kuoliosaari-nimisistä kohteista saatiin inventoinnin yhteydessä joko luulöytöjä tai luotettavia tietoja paikoilta tehdyistä luulöydöistä. Lisätutkimukset mainituilla Petäjäveden kohteilla olisivat erityisen tarpeellisia. Ala-Kintauden Kuoliosaari (kohde 2) osoittautui erityisen mielenkiintoiseksi paikalla sijaitsevien kivisten hautarakenteiden ja todennäköisten pystykivien sekä hautapainanteiden suuren lukumäärän vuoksi. Mustiaisen Kuoliosaarella (kohde 1) tulisi hiekkakuopan reuna suojata sortumiselta, sillä kuopan profiilista on paljastunut vielä 90-luvulla ruumishauta. Luu- ja ajoitusnäytteitä tulisi tulevaisuudessa saada analysoitavaksi Petäjäveden Mustallaselällä sijaitsevasta Kuolio- eli Peltosensaaresta (kohde 3). Kaikki Kuoliosaaret soveltuvat kaivaustutkimusten kohteeksi niiden tarkemman luonteen ja ajoituksen sekä käytön selvittämiseksi. Selkeistä muinaisjäännöskohteista on raportissa ehdotettu niille soveltuva suojeluluokka.

Vuoden 2007 tutkimuksista huolimatta mahdollisuudet uusien historiallisen ajan kalmistojen löytymiseksi Petäjäveden alueelta tulevaisuudessa ovat olemassa. Erityisen kiinnostavia ovat tässä suhteessa varhaisimpien perustettujen kylien lähiympäristöt. Tosin paikoilta tehdyistä luulöydöistä tai hautauksiin viittaavista paikannimistä ei näiden osalta ole tietoja. Uusista kohteista tulisikin saada tieto välittömästi esim. maakuntamuseoon, sillä luita voi tulla esiin tehostuneen maankäytön, lähinnä rakentamisen, seurauksena.

Raportin kohdeluettelossa on esitetty kolme selvästi kiinteäksi muinaisjäännökseksi tulkittavaa hautapaikkakohdetta (kohteet 1-3) sekä lisäksi muita kohteita (kohteet 4-8), joita joko ei inventoinnin yhteydessä tarkastettu tai joita ei voida pitää nykyisten tietojen valossa muinaisjäännöskohteina. Tiedot kaikista kohteista on esitetty kohdekuvausten yhteydessä eriteltyinä. Kohdekuvauksessa olevat sijaintikoordinaatit on esitetty yhtenäiskoordinaatistossa (YKJ eli KKJ3)

ja ilmoitettu, ellei toisin ole mainittu, kohteen arvioituna keskikoordinaattina. Raporttiin on liitetty kuvaliite.

Inventoinnissa esiin tulleet löydöt on talletettu Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kokoelmiin tunnuksilla TYA 845-846. Tutkimuksen valokuvat (diapositiivit) on luetteloitu Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistoon numeroille TYA 350:1-21. Cd-levylle tallennetut digitaalikuvat sähköisessä muodossa olevine kuvaluetteloinneen on liitetty alkuperäisen raportin yhteyteen. Alkuperäistä tutkimusraporttia säilytetään Turun yliopiston arkeologian oppiaineen topografisessa arkistossa.

Kenttätyöselvityksen onnistumisesta esitän kiitokset seuraaville tahoille: Petäjäveden kunta, Paavo Niiles, Miikka Kumpulainen / Keski-Suomen maakuntamuseo. Kiitän lisäksi tiedoista ja avuliaisuudesta kaikkia kentällä tapaamiani paikallisia asukkaita.

Oravankadulla 21.4.2008

Juha Ruohonen

FM, arkeologi

6. Lähteet ja kirjallisuusluettelo

F[orsman], A. V. 1898. Muistoja Petäjävedeltä. Suomen Museo 1898:31

Jalkanen, K. J. 1900. Rautalammin vanhan hallintopitäjän historia. SKST 47.

Jokipii, Mauno 1999. Keski-Suomen historia 1. Keski-Suomen vanhin historia. Jyväskylä.

Jokipii, Mauno 2001. Suomen hautasaaret. Laitinen, Erkki (toim.) Ruumis ja Kalmasaaret. Etäällä kirkkomaasta. Hankasalmen Kotiseutuyhdistyksen julkaisuja 3:19-43.

Joutsela, J. N. 1928. Petäjäveden seurakunta 1728-1928. Jyväskylä.

Jussila, Timo 2006. Petäjävesi. Petäjäveden osayleiskaava-alueen... Mikrolitti Oy.

KA - Kansallisarkisto, Helsinki.

MHA 41. Charta öfwer Kuivasmäcki Capell i Säxmäcki Härad Jämsä Sokn 1:100000

Keski-Suomi 16.10.1880. No 83. Muinaistieteelliseltä tutkimusretkeltä Laukaan kihlakunnassa v. 1880.

Kumpulainen, Miikka 2005. Historiallisen ajan muinaisjäännösten arkeologinen inventointi Keski-Suomessa 2004. Keski-Suomen museo. Keski-Suomen liitto.

Kuusanmäki, Lauri 1962. Kirkko ja seurakunta. Koskimies, Y. S. & Kuusanmäki, Lauri. Suur-Jämsän historia II. Hämeenlinna:243-473

Laitinen, Erkki 2001. Hankasalmen – Kangasniemen seudun Ruumissaariin haudatut. Laitinen, Erkki (toim.) Ruumis ja Kalmasaaret. Etäällä kirkkomaasta. Hankasalmen Kotiseutuyhdistyksen julkaisuja 3:64-86.

MMLA - Maanmittauslaitoksen kartta-arkisto, Jyväskylä.
Petäjävesi 1:1. Kintaus
Petäjävesi 2:1. Kuivasmäki

MV - Museovirasto, Helsinki.
Kansatieteen keruuarkisto, kysely K27:78

NA - Nimiarkisto, Helsinki
Pitäjänpitäjät, Petäjävesi

Niiles, Paavo 2000. ...on sinut viimeisenä päivänä herättävä. Petäjäveden vanhan kirkon hautausmaa. Petäjäveden seurakunta. Saarijärven Offset Oy

Nyman, Adolf Leonhard 1882. Muinaismuistoja Laukaan kihlakunnasta. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja V.

Oja, Aulis 1954. Asutuksen vaiheet. Suur-Jämsän historia I. Forssa:173-277

Ollinen, J. F. 1893. Muinaismuistoja Kuortaneen kihlakunnan eteläisestä puolesta. SMYA 15

Pennanen, Pirjo 1992. Petäjäveden hautausmaiden inventointi. Keski-Suomen museo.

Pänkäläinen, Martti 1978. Petäjävesi. Juhliva seurakunta 1728-1978. Heinola.

Ruuhonen, Juha 2001. Heinäveden Kalmosaaret. Historiallisen ajan hautapaikkojen arkeologinen inventointi 2001. Turun yliopisto, arkeologia.

Ruuhonen, Juha 2002. Välikaista kaikki on vaan? Historiallisen ajan hautasaaret arkeologisina kohteina. Muinaistutkija 4/2002:32-43

SKS KRA - Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkisto

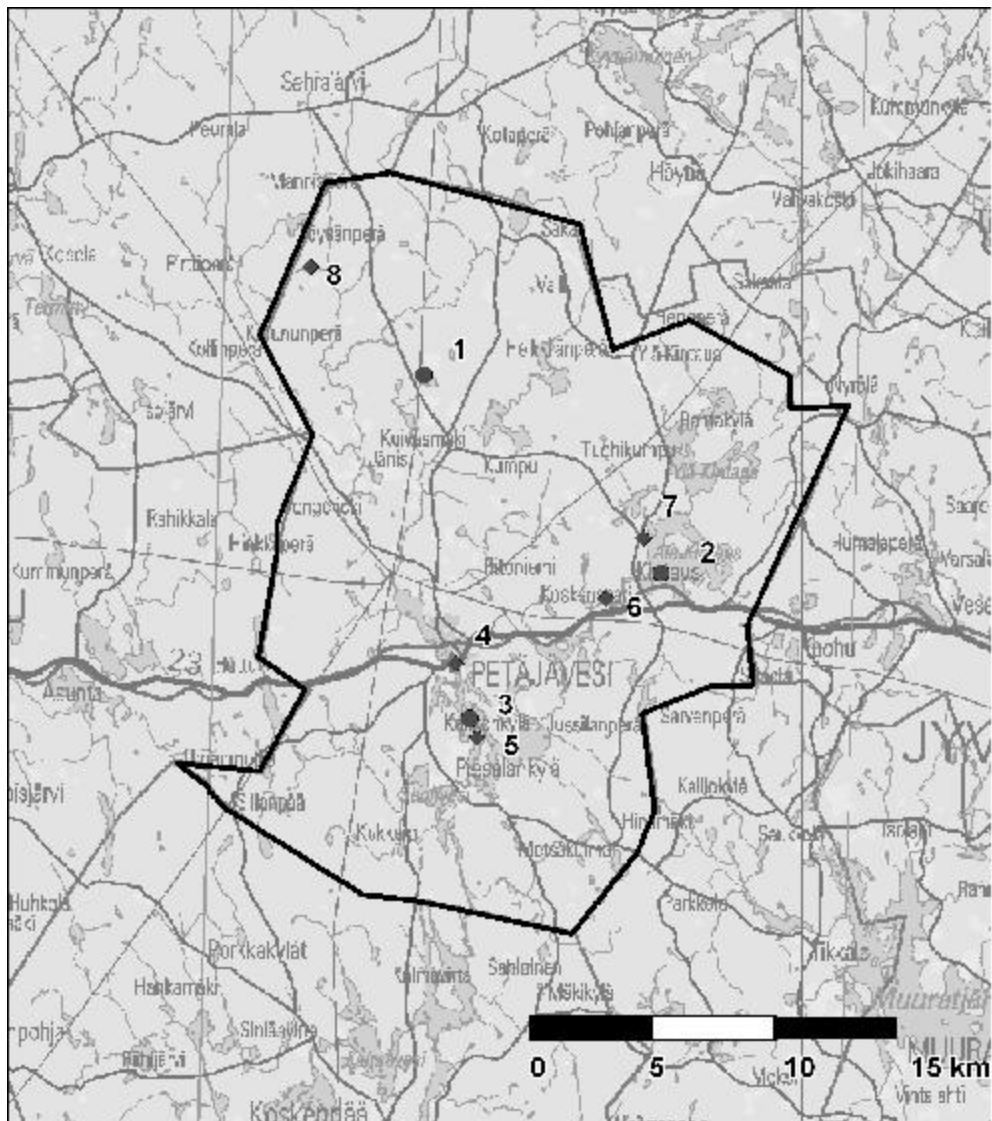
Snellman, A. E. 1896. Muinaisjännöksiä ja tarinoita Laukaan kihlakunnasta. Jälkimmäinen osa: Karstulan ja Kivijärven pitäjät. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja

Suomenmaa 1923. VII. Vaasan lääni. Maantieteellis-taloudellinen ja historiallinen tietokirja.

Tigerstedt, Robert 1877. Berättelse öfver en antropologisk resa i Tavastland, sommaren 1876. Öfversigt af Finska Vetenskapsocietens förhandlingar XIX 1876-77:33-43

Voionmaa, Väinö 1947. Hämäläinen eräkausi. Porvoo.

7. Kohdekuvaukset

Kartta 1. Eri lähteissä esiintyviä Petäjäveden historiallisia hautapaikkoja.

PETÄJÄVESI, raportin kohdekuvauksissa esitetyt kohteet 1-8

Hautapaikkakohteet (ruumiskalmistoja, kiinteitä muinaisjäännöksiä)

- 1 – Kuivasmäki Mustiainen Kuoliosaari
- 2 – Kintaus Ala-Kintaus Kuoliosaari
- 3 – Petäjävesi Petäjävesi Kuoliosaari

Muita kohteita (vain perimätieto, ei tarkastettu, ei kiinteitä muinaisjäännöksiä)

- 4 – Petäjävesi Petäjävesi Solikkosaari
- 5 – Petäjävesi Petäjävesi Ryssänsaari
- 6 – Kintaus Koskensaaari
- 7 – Kintaus Kansanlehto
- 8 – Kuivasmäki Kuitula

7.1. Petäjävesi Kuivasmäki (Mustiainen) Kuoliosaari

Kohdenumero	1
Kylä	Kuivasmäki
Vesistö	Mustiainen
Kohde	Kuoliosaari
Tyyppi	hautapaikat
Tyyppin tarkenne	hautasaaret
Ajoitus	historiallinen
Peruskartta	2234 09 Ylä-Kintaus
Koordinaatit	x = 6917 890, y = 3404 780, z = n. 103
Sijainti	11,6 km Petäjäveden vanhasta kirkosta pohjoiseen
Aiemmat tiedot	1876 Tigerstedt, Robert (antropologinen kaivaus) 1882 Nyman (koekaivaus, kihlakuntainventointi) 1996 Sepänmaa, Timo (tarkastus, ei raporttia[?]) 2006 Jussila Timo (rantaosayleiskaava-alueiden muinaisjäännösinventointi)
Löydöt	TYA 846 (luita)
Valokuvat	TYA 350:15-21
Havainto-olosuhteet	hyvät
Kohteen kunto	osittain tuhoutunut
Suojeluehdotus	II
Muita tietoja	rinnakkaisnimenä Kuoliokynnäs

Tausta, tutkimushistoria ja kohteeseen liittyvä perimätieto

Kuivasmäen edustalla oleva Kuoliosaari ei nimen varsinaisessa merkityksessä ole enää saari, vaan pikemminkin soistuneen alueen keskellä sijaitseva metsäsaareke, johon myös paikan rinnakkaisnimen Kuoliokynnäs jälkiosa viittaa. Kohteen eteläpuolella sijaitseva Iso-Mustiainen on rannoiltaan soistunut pienehkö järvi ja luoteessa oleva Pieni-Mustiainen on luonteeltaan suolampi. Muinainen Mustiaisjärvi on alkanut kasvaa umpeen viimeistään 1700-luvulla, sillä saari on ollut soistuneen alueen keskellä jo ensimmäisissä aluetta kuvaavissa kartoissa 1700-luvun puolivälissä. Tiettävästi vielä 1800-luvulla Mustian- eli Mustiaisjärven pintaa on laskettu tai ainakin sitä on suunniteltu laskettavaksi (esim. MMLA Petäjävesi 2:1 ja 2:11).

Kalmisto on ilmeisesti tullut ilmi luulöytöjen perusteella jo 1800-luvun alkupuolella. Seurakunnan historiankirjoittajan mukaan läheisessä Tikan talossa 1790-luvulla syntynyt Matti Antinpoika Tikka olisi nuoruudessaan polttanut kaskea nyt puheena olevalla saarekkeella, jolloin paikalta olisi tullut esiin ihmisluita kettujen kaivamana (Joutsela 1928:40). Havainnot täsmäivät Tigerstedtin (1877:39) eräältä petäjävetiseltä maanviljelijältä saamiin tietoihin, joiden mukaan kohde olisi löytynyt 1820-

tai 1830-luvuilla. Varhaisesta löytymisestä huolimatta paikkaan ei ole liittynyt lainkaan tarkempaa perimätietoa - tai ainakaan sitä ei arkistoihin ole tallennettu.

Kohteeseen liittyvät historiallisen kertomukset ovat stereotyyppisiä ja luonteeltaan varsin myöhäisiä. Erään tarinan mukaan isonvihan aikana Jämsänveden luona tapahtuneessa kahakassa pakoon päässeet venäläiset sotilaat olisi tapettu Kuivasmäellä, jossa Sipilän talosta pohjoiseen (po. etelään?) sijaitsevalle hiekkakynnäälle eli ”Mustalle mäelle” vainajat olisi haudattu (SKS KRA. PK 16. Friiman, W. 2758. 1938). Kuivasmäen koillispuolella noin 2,2 km etäisyydellä Sipilän talosta sijaitsee todellakin paikka nimeltä Mustamäki, mutta tarinan mäellä on luultavasti tarkoitettu nyt puheena olevaa Mustiaisen Kuoliosaarta eli -kynnästä, joka sijaitsee 600 metriä Sipilän talosta etelälounaaseen.

Aikaisempien havaintojen, lähinnä luulöytöjen, perusteella Mustiaisen Kuoliosaarella on hautoja ollut kymmenittäin. Jo Tigerstedt (1877:39) ”*hade den lyckan att utom flere söndriga skallar finna 14 i temmeligen godt skick*”. Joutselan (1928:40) saamien tietojen mukaan paikalta olisi kuljetettu kaikkiaan 19 kalloa Helsinkiin, ja tämä luku saattaa hyvinkin kuvastaa paikalta tuolloin löydettyjen kallojen kokonaismäärää. Tigerstedtin kaivamien hautojen syvyys vaihteli noin 60-100 cm välillä; pohjalta löytyi jälkiä maastuneista arkuista. Kuivasmäen kylän syrjäinen sijainti ja vaikeakulkuisuus viittasivat Tigerstedtin tulkinnan mukaan vainajien kuuluneen alkuperäiseen sekoittumattomaan hämäläiseen rotuun (ruots. ras) (Tigerstedt 1877:39). Tigerstedt arveli, tarkemmin perustelematta, Petäjävedeltä löytämiensä hautausten iäksi noin 400-500 vuotta. Tämän mukaan kohteet olisi v. olleet käytössä keskiajalla, lähinnä siis 1300- tai 1400-luvuilla.

Nykyisin Kuoliosaaren keskiosan läpi kulkee kylätie Kuivasmäelle, joka on Kuoliosaaren kohtaa lukuun ottamatta suopohjainen. Tie on muistitietojen perusteella tehty 1940- tai 1950-luvulla. Tuolloin paikalta on tientekijöiden mukaan löytynyt runsaasti luita (NA Petäjävesi Kuivasmäki Kuoliosaari). Paikallistie Kuivasmäeltä on aikaisemmin kiertänyt Mustiaisen itäpuolelta suoraan Kaipomäen juurelle, ja tämä kulku-ura on vielä myöhemminkin tunnettu Kirkkopulun nimellä.

Saari on toiminut hiekanottoaikkana viimeistään em. tien rakentamisesta lähtien. Paikallisten kertoman mukaan hiekkaa olisi vielä 1980-luvun puolivälissä vedetty Kuoliosaaresta mm. aluetta halkovalle tielle sekä käytetty läheisen suopohjalle rakennetun kesämökin perustustöihin. Hiekanottoaikkaan liittyikin runsaasti tarinoita vielä tuolloin löytyneistä luista.

Viimeisin todettu luulöytö paikalta oli tullut esiin vuonna 1996, kun hiekkakuopan profiilista tuli esiin lapsen luuranko. Kohde on tuolloin tarkastettu Keski-Suomen museon toimesta (Timo Sepänmaa, ei raporttia). Vuonna 2006 kohde on mainittu Mikroliitti Oy:n tekemässä Petäjäveden rantaosayleiskaava-alueiden muinaisjäännösinventoinnissa (kohdenro 19), mutta sitä ei liene varsinaisesti tarkastettu.

Kohdekuvaus ja havainnot 2007

Kuoliosaari on luoteesta kaakkoon suuntautunut harjumainen muodostuma Kuivasmäen eteläpuolella noin 900 metriä mäen korkeimmalta kohdalta etelälounaaseen. Pisimmillään saareke on luode-kaakkosuunnassa noin 110 metriä ja lounas-koillisuunnassa noin 40 metriä. Kuoliosaaren laki kohoaa noin 5-7 metriä aluetta ympäröivän suon nykyistä pintaa korkeammalle.

Kohde on vanha saari, jota nykyisin ympäröi metsää kasvava turvesuo. Saarekkeella kasvaa pääasiassa kuusta ja mäntyä sekä katajaa, reunoilla jonkin verran myös lehtipuita, lähinnä koivua.

Saaren lakialue on lähinnä puolukkatyyppin kuivaa kangasta, alavammilta reunoilta tavaan myös rahkasammalta ja kanervaa.

Saarekkeen maaperä on hienoa hiekkaa. Kuoliosaaren keskiosaa on käytetty hiekkakuoppana ainakin 1940-luvulta lähtien ja saaren halkaisee kylätie. Vuonna 2007 tehdyn kartoituksen perusteella Kuoliosaaren alkuperäisestä pinta-alasta noin 40 prosenttia ja saaren lakialueesta noin 2/3 on tuhoutunut täydellisesti hiekanotossa. Saarekkeen pohjoispuoleiselle osalle hiekanottokuopan reunan läheisyyteen on Keski-Suomen maakuntamuseon toimesta pystytetty 1990-luvulla opastaulu.

Kohteella käytiin tutkimusten aikana useaan otteeseen sen helpon saavutettavuuden vuoksi. Ensimmäisellä käyntikerralla 15.5. oppaana toimi paikallishistorian asiantuntija Paavo Niiles, jolloin paikalla tehtiin pintapuolisia havaintoja. Saarekkeen pohjoispuolelta laskettiin tuolloin kaikkiaan 14-15 hautamaista painannetta. Myös saarekkeen eteläpuolisella osalla havaittiin mahdollisia hautapainanteita, mutta siellä alue oli myllätty metsänuudistuksen yhteydessä. Niiles esitteli 1996 havaitsemansa lapsen haudan kohtaa hiekkakuopan profiilissa vanhan kannon alla; vainajan jäännökset olisi Keski-Suomen maakuntamuseon neuvojen mukaan kätkeyty pian löydön jälkeen takaisin hiekkakuopan törmään.

Seuraavana päivänä paikalla käydessä saari yleiskartoitettiin ja painanteiden paikat otettiin tarkemmin ylös satelliittipaikantimella. Pitkään jatkuneesta hiekanotosta huolimatta saarekkeen säilyneestä luoteiskärjestä voitiin havaita reilusti yli toistakymmentä hautapainannetta, joiden ilmansuunta vaihteli lähinnä topografian mukaisesti. Saarekkeen säilynyt eteläpuolinen kärki oli metsänuudistamisen yhteydessä häiriintynyt pintaosistaan eikä selkeitä hautapainanteita ollut saaren tällä osin erotettavissa.

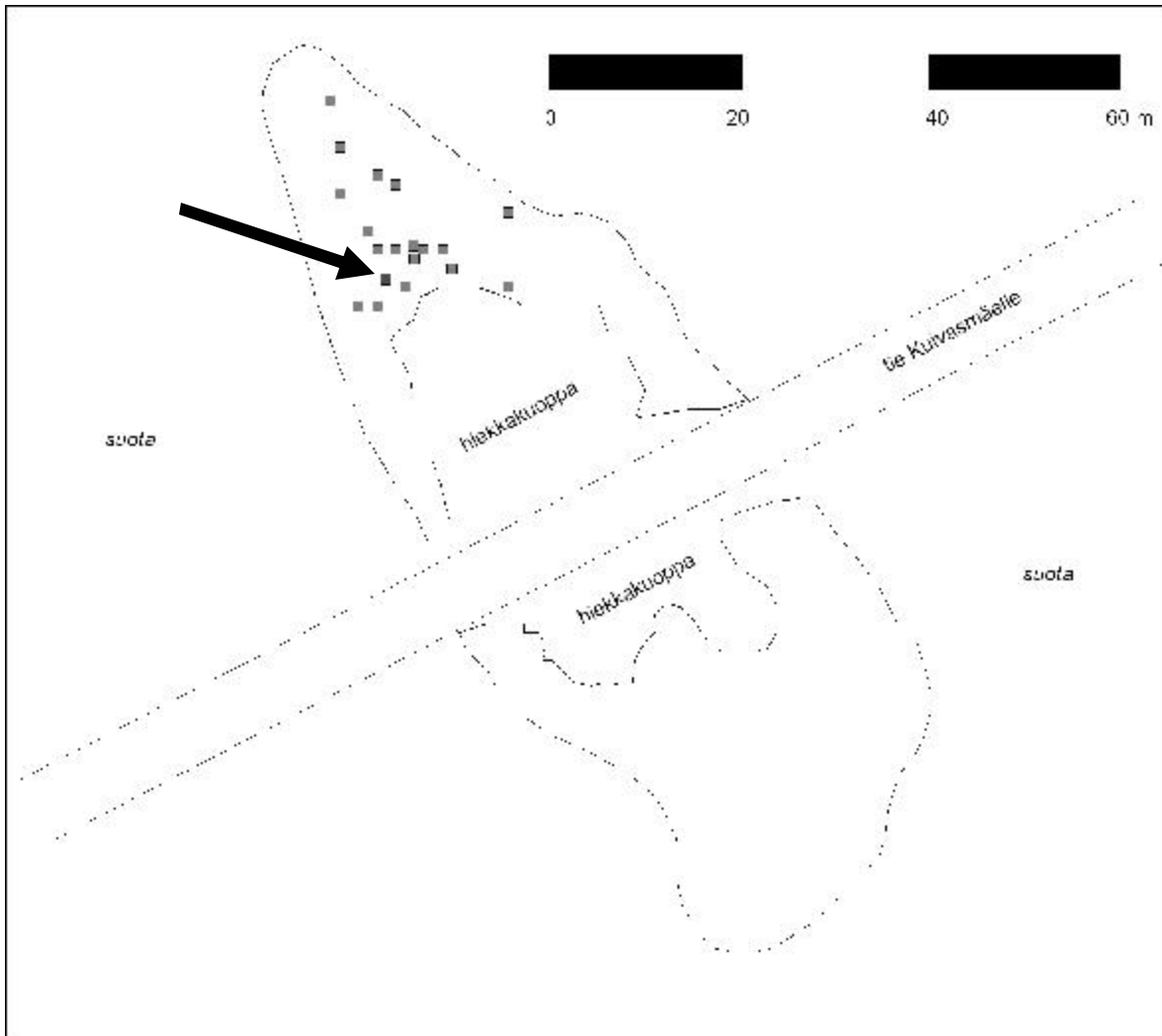
Painanteista osa oli erittäin syviä ja selkeärajaisia, ja vaikutti siltä, että nämä olivat aikaisempien tutkimusten yhteydessä avattuja. Havaittujen painanteiden pituus vaihteli 1,5-3 metrin ja niiden leveys noin 0,4-1,5 metrin välillä. Myös painanteiden syvyys vaihteli lähes maantasaisesta yli selvästi yli puoleen metriin.

Saaren pohjoisosan laelle, lähelle hiekanottoalueen reunaa noin 5 metriä edellä mainitusta kannosta luoteeseen, kuusen eteläpuolelle ja pienen katajan koillispuolelle noin 7 m suon reunasta itään rinnettä ylös loivasti länteen viettävälle alueelle avattiin noin 70 x 50 cm kokoinen koekuoppa (kk 1: p=6917 853, i=3404 885). Kuopasta tuli noin 55-60 cm syvyydestä hienon ja lähes kivettömän hiekan alta esiin vainajan reisi- ja sääriluita. Vainajan jalat osoittivat länsilounaaseen eli samaan ilmansuuntaan, johon rinnekin paikalla loivasti vietti. Selällään makaavan vainajan oikea jalka oli koukussa ulottuen vasemman päälle. Haudan todennäköisessä jalkopäässä länsireunassa havaittiin tumma noin 15 cm pituinen kapeahko hiilijuova, joka saattoi olla jäännös arkun reunasta. Hauta vaikutti koskemattomalta, ja sen kohdalla maan päällä oli ennen kaivamista havaittavissa vain heikosti erottunut noin itä-länsisuuntaa noudattava painuma; painanne ei noudattanut täysin vainajan luiden perusteella määritettyä ilmansuuntaa. Ajoitusnäytteeksi koekuopasta otettiin vainajan vasen sääriluu. Hautaa ei kaivettu hautaustasoa syvemmälle, mutta maanäytekairauksen perusteella puhdas vaalea tiivis pohjamaa tuli esiin 3 cm kaivettua tasoa syvemmällä. Koekuoppa luotiin umpeen ja entisöitiin. Kuopan lounaisnurkkaan maan sisään asetettiin 30 cm pitkä harjateräs osoittamaan koekuopan sijaintia.

Myös Niileksen 1996 havaitsemaa lapsenhautaa etsittiin hiekkakuopan törmästä löytäjän osoittamasta paikasta vanhan kannon alta ja vierestä, mutta tuloksetta. Myöhemmin saatujen tietojen mukaan paikka lienee ollut kannon juurien alla lounaispuolella, eikä suoraan alla tai

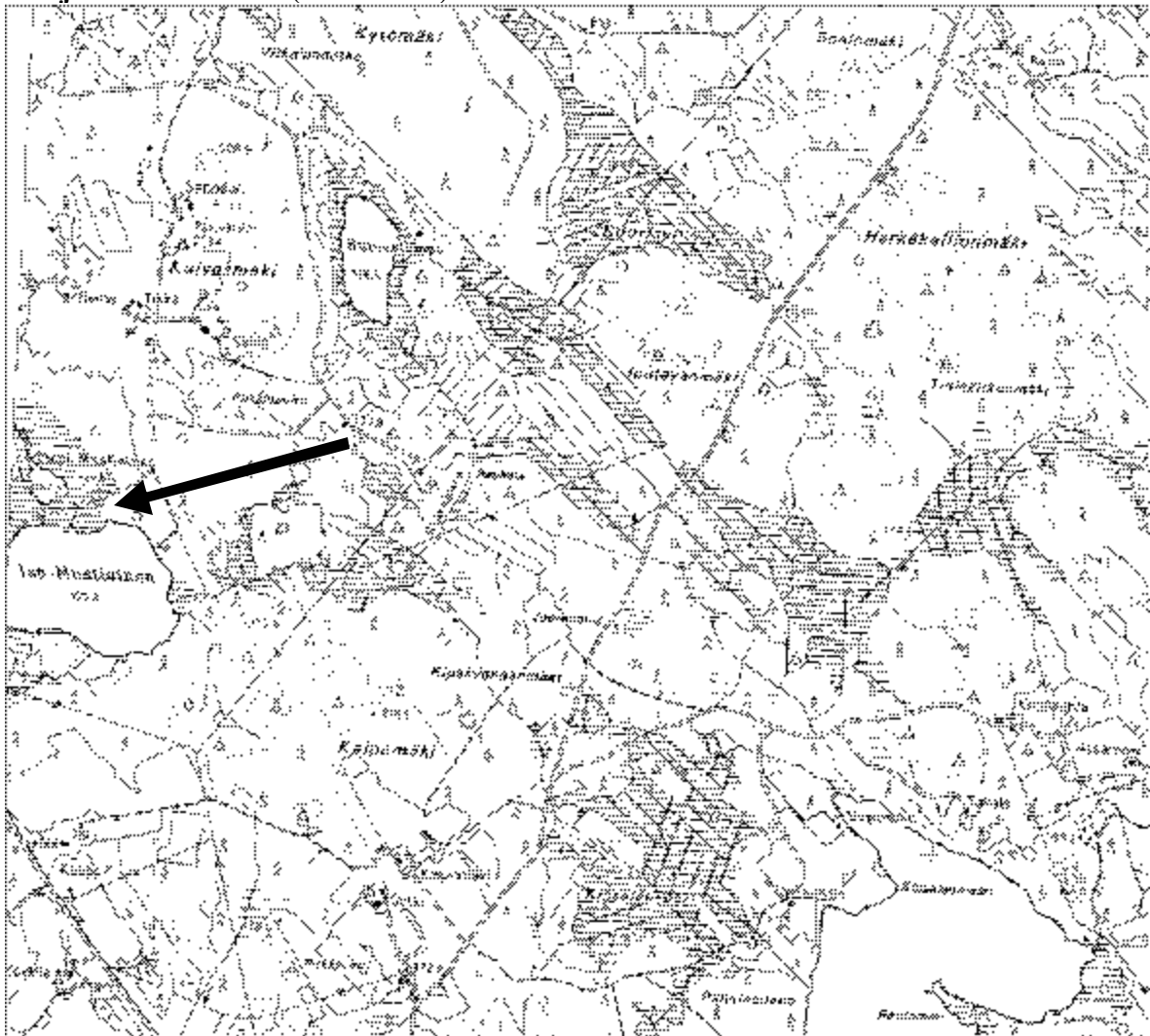
itäpuolella, josta sitä koetettiin etsiä. Sekä Kuoliosaaren pohjois- että eteläosaan tehtiin lisäksi muutama koeluonteinen koepisto ilman mainittavia havaintoja.

Mustiaisen Kuoliosaarella on sijainnut laaja hautausmaa, sillä jo pelkästään eri-ikäisten tutkimusten perusteella paikalta on tullut esiin useita kymmeniä kalloja. Vaikka suuri osa saarekkeen pinta-alasta on myöhemmässä hiekanotossa täysin tuhoutunut, on säilyneitä hautauksia etenkin Kuoliosaaren pohjoispuolella arviolta useita kymmeniä.

Kartta 2. Mustiaisen Kuoliosaaren yleiskartta. Harmaat neliöt osoittavat painanteiden sijaintia. Nuolella on osoitettu painanne, johon tehtiin koekuoppa 1.

Petäjavesi Kuivasmäki (Mustiainen) Kuoliosaari

Kartta 3. Kohteen sijainti. Ote digitaalisesta peruskartasta 2234 09. Mk 1:20 000

7.2. Petäjävesi Kintaus (Ala-Kintaus) Kuoliosaari

Kohdenumero	2
Kylä	Kintaus
Vesistö	Ala-Kintaus
Kohde	Kuoliosaari
Tyyppi	hautapaikat
Tyypin tarkenne	hautasaaret
Ajoitus	historiallinen
Peruskartta	2234 08 Petäjävesi
Koordinaatit	x = 6909 560, y = 3413 995, z = n. 155-160
Sijainti	8,8 km Petäjäveden vanhasta kirkosta koilliseen
Aiemmat tiedot	1876 Tigerstedt, Robert (antropologinen kaivaus) 1882 Nyman (koekaivaus, kihlakuntainventointi)
Löydöt	TYA 845 (luita)
Valokuvat	TYA 350:1-9
Havainto-olosuhteet	hyvät
Kohteen kunto	erinomainen
Suojeluehdotus	I
Muita tietoja	Historiallisina niminä Koljonsaari, Koliansaari, Cuollehen saari

Tausta, tutkimushistoria ja kohteeseen liittyvä perimätieto

Kuoliosaari esiintyy Ruotsin sota-arkistossa säilytettävässä vuodelta 1752 olevassa pitäjänkartassa nimellä *Koljonsaari* ja saman kartan kopiesssa tai pienennöksessä paikan nimi on muodossa *Koliansari* (Oja 1954:267; KA MHA 41). A. G. Strandbergin 1700-luvun lopulla laatimassa Kintauden kylän karttakonseptissa saari on nimetty kohteen luonnetta kuvaavalla nimellä *Cuollehen saari* (MMLA Petäjävesi 1:1).

Perimätiedon perustella Kintausjärven Kuoliosaaren mainitaan saaneen nimensä sinne sodan aikana haudattujen kuolleiden mukaan. Paikan tiedetään tarinoiden mukaan olleen joskus varsinaisena hautausmaanakin, mutta toisaalta paikkaa on myös epäilty käytetyn vain kesäisin eli toisin sanoen saarella olisi ollut väliaikaiskalmisto (SKS KRA. Koskinen, H. KRK 104:41; NA Petäjävesi Kuoliosaari). Hautaukset olisi erään tulkinnan mukaan tehty isonvihan aikana (Pennanen 1992:4). Keväällä 2007 lähistön asukkaat kertoivat paikalle haudatun spitaalisia tai mustan surman uhreja; saarta myös kammoksuttiin ja sitä pidettiin kolkkona.

Tigerstedt kaivautti saaresta vuonna 1876 lukuisten rikkonaisten lisäksi neljä ehjää, kranilogisesti mitattavissa olevaa kalloa. Hän havaitsi haudoissa myös jälkiä ruumisarkuista (Tigerstedt 1877:40).

Tarkemmat havainnot, kuten tiedot kaivauspaikkojen sijainnista saarella tai löytösyvyyksistä, puuttuvat kuitenkin kokonaan.

Suomen Muinaismuistoyhdistyksen kihlakuntainventointia alueella 1880-luvulla tehneen Nymanin havainnot Ala-Kintauden Kuoliosaaresta ovat puolestaan mielenkiintoisia. Oman kertomansa mukaan Nyman tapasi saaren keskiosasta eräästä hautapainanteesta esiin pistävän terävän paadenkulman, jota kaivettuaan hän löysi liuskekivillä reunustetun lapselle kuuluneen ruumishaudan. Kivirakenne oli muodoltaan suorakulmainen ja siinä oli Nymanin tulkinnan mukaan ollut myös mahdolliset kate- ja pohjakivet. Edellisen läheltä rannan tuntumasta toista painannetta kaivaessaan Nyman löysi noin 60 cm syvyydestä ”*ikään kuin kivikerroksen alta, turvekerroksen sisältä*” luufragmenteja aikuisesta vainajasta (Nyman 1882:211-212). Auki kaivetut haudat, kuten monet painanteistakin, olivat Nymanin mukaan itä-länsisuuntaisia.

Kohde on lyhyesti mainittu tentatiivikohteena (ei muinaisjäännös) vuonna 2006 Mikrolitti Oy:n tekemässä Petäjäveden rantaosayleiskaava-alueiden muinaisjäännösinventoinnissa ”muita paikkoja” osiossa; kohdetta ei liene paikan päällä tarkastettu.

Kohdekuvaus ja havainnot 2007

Kohde sijaitsee Kintauden kylän koillispuolella Paloniemen ja Pekkalanmäen välissä Ala-Kintausjärven noin 170 metriä rautatiestä pohjoiseen. Kuoliosaaren pituus on suurimmillaan 270 metriä pohjois-eteläsuunnassa ja leveimmillään saari on 120 metriä itä-länsisuunnassa hieman keskiosan pohjoispuolelta mitattuna. Saari on eteläosistaan varsin loivapiirteinen, mutta Kuoliosaaren keskiosasta pohjoiseen on useampia korkeampia kallioalueita; etenkin pohjoisosassa on varsin laaja avokallioalue. Saaren rannat ovat melko kivikkoiset.

Kuoliosaaren puusto on paikoin tiheää mänty- ja kuusivaltaista havumetsää. Koivuja ja muita lehtipuita on melko vähän ja ne liittyvät lähinnä ranta-alueisiin. Saaren keskiosassa havaittiin tiheää nuorta kuusikkoa kasvava aukko, jonka koko oli noin 7x7 metriä; maanätekairausten perusteella kyseessä on kasvillisuuden luontainen anomalia. Kuoliosaaren itäpuolen tasainen alue on täysikasvuista istutettua mäntymetsää. Kuoliosaaren kasvillisuutta hallitsevat puolukka, sammal, mustikka ja etenkin rannoilla suopursu. Saaren maaperä vaihtelee hienosta hiekasta paikoitellen moreeniin ja kallioon.

Muista pintapuolisista havainnoista mainittakoon saaren eteläkärjessä sijaitseva ja ilmeisen ahkerassa käytössä ollut nuotiopaikka, johon on tuotu myös puutarhakalusteita. Myös saaren pohjoisosan kallioilla oli jälkiä nuotioista. Saaren ympäri sen reunoja noudattaen kulkee hyvin maastossa erottuva polku, joka eteläosassa haarautuu moneksi epämääräisemmäksiin kulku-uraksi.

Kohteella käytiin 15.5. ja 24.-25.5.2007. Vene saatiin lainaksi saaren eteläpuolella asuvalta Jorma Kalloselta. Paikalla jututettiin myös muita lähitalojen asukkaita. Ensimmäisellä käyntikerralla kohteella oli lisäksi paikallinen kotiseutuaktiivi Paavo Niiles, joka oli laskeskellut saarelta viitisenkymmentä hautapainannetta.

Inventoinnin yhteydessä saaren länsipuolelta kartoitettiin noin 90 hautamaista painannetta kolmesta erillisestä kallioalueiden tai maaston korkeuserojen erottamasta keskittymästä (ks. kartta 4). Pohjoisin hautapainannekeskittymä oli laajin ja sen koko oli noin 70x50 m. Keskimmäisen ja eteläisimmän hautapainannealueen koot olivat selvästi edellistä pienempiä, ainoastaan noin 20x15 m. Havaittujen painanteiden suunnat olivat pääasiassa E-W tai NE-SW.

Näkyvissä olevista hautakuopista osa erottui maastossa hyvin syvinä ja selkeärajisina – nämä olivat siis todennäköisesti joko Tigerstedtin, Nymanin tai paikallisten aikaisemmin avaamia. Painanteita ei ollut lainkaan saaren kallioisemmassa pohjoisosassa; myös saaren tasaisissa itä- ja eteläosissa ei selkeitä painanteita havaittu.

Saaren keskiosista havaittiin lisäksi monia pystykiviä, joista osa vaikutti sijaitsevan painanteiden päädyissä. Näiden mahdollisten hautamerkkien korkeus vaihteli maantasaisesta yli puoleen metriin.

Hautojen suuren lukumäärän lisäksi paikan tekee mielenkiintoiseksi sieltä tavatut erilaiset kivirakenteet. Nymanin mainitsemien hautojen sisäisten rakenteiden lisäksi paikalla havaittiin vuoden 2007 tutkimuksissa useita pystykiviä, joista ainakin osaa voidaan pitää todennäköisinä hautamerkkeinä. Osa kivistä on maantasaisia ja osa vaikutti paikoilleen kaatuneilta.

Saaren keskiosan itäpuolella, noin 20 metriä rannasta länteen tasaisella istutusmetsäalueella havaittiin todennäköinen väliaikainen säilytyskuoppa, jonka koko oli noin 2 x 1,5 metriä ja syvyys noin 50 cm. Rakenteen pituusakseli oli suunnassa SSW-NNE. Rakennetta oli tuettu ja reunustettu puilla. Rakenne sijaitsi selvästi erillään hautapainanteista eikä sille voi arvioida ikää kuin korkeintaan kymmeniä vuosia. Paikan koordinaatit ovat noin p=6909 512 ja i=3414 019.

Koekuopat

Saarella sijaitseviin painanteisiin tehtiin muutamia koekuoppia (koko noin 50 x 50 cm). Kahdesta eri painanteeseen (alempana sijaitsevaan päätyyn) tehdystä koekuopasta löytyi epäjärjestyksessä olevia luita eli hautoihin oli aikaisemmin selvästi kajottu. Toisessa haudassa jalkojen pitkät luut olivat asetettu siististi takaisin ”kimppuun” lähelle oikeaa paikkaansa, mutta luonnottomassa asennossa. Toisesta koekuopasta tuli esille osia vainajan kyynärluusta ja varttinaluusta. Luita tuli esille vaihtelevasti 35-75 cm syvyydestä painanteen pohjalta mitattuna.

Kk 1

Koekuoppa 1 tehtiin heikosti erottuvaan NE-SW-suuntaiseen painanteeseen saaren keskiosan pohjoispuolelle länsiosan rantavedessä sijaitsevalta suurelta noin 3 m korkealta siirtokiveltä (merkitty peruskarttoihin kohtaan p=6909 558, i=3413 976) koilliseen. Koekuopan alalta poistettiin pintakasvillisuus ja turvekerros, jonka paksuus oli noin 5-8 cm. Tämän jälkeen kaivettava maa oli vaaleanruskeaa hiekkaa, josta löytyi hiiltä hippuina aina 60 cm syvyyteen asti. Lisäksi kuopasta tuli esiin joitain pieniä noin 5 cm halkaisijaltaan olevia kiviä. Noin 40 cm syvyydessä lähes koko koekuopan alueella päänsokoinen kivi, jonka paksuus oli noin 15 cm. Juuria oli suhteellisen paljon vielä näinkin syvällä. Noin 70 syvyydessä alkoi harmaa tiivis hiekkansekainen siltimäinen savi. Ei havaintoja hautauksesta; hautapainanne mahdollisesti avattu myöhemmin.

Kk 2 (pystykivi, turpeen poisto)

Koekuoppa sijaitsi saaren keskiosissa, kohdassa p=6909 563 ja i=3414 005. Alueella havaittiin pitkä ja matalahko NW-SE-suuntainen painanne (kaksi painannetta peräkkäin?). Painanteen keskiosassa siitä hieman pohjoiseen oli noin 30 cm maan pinnalle ulottuva pystykivi, jossa ei ollut havaittavissa mitään hakkauksia tai muita merkintöjä. Maan pinnalle näkyvän kiven ympäriltä poistettiin pintaturve noin 100x45 cm alalta, jolloin pystykiven juurelta voitiin todeta pienemmistä kivistä rakennettu mahdollinen tukikiveys. Aluetta ei varsinaisesti kaiuttu, mutta kiven juurelle tehtiin maanäytekairaus, josta tuli esiin mm. jonkin verran hiiltä. Pystykiven kokonaiskorkeus on

arviolta 45 cm. Alueen läheisyydessä havaittiin runsaasti muitakin mahdollisia pystykiviä. Tutkimuksia näiden kivien funktion selvittämiseksi tulisi alueella jatkaa.

Kk 3

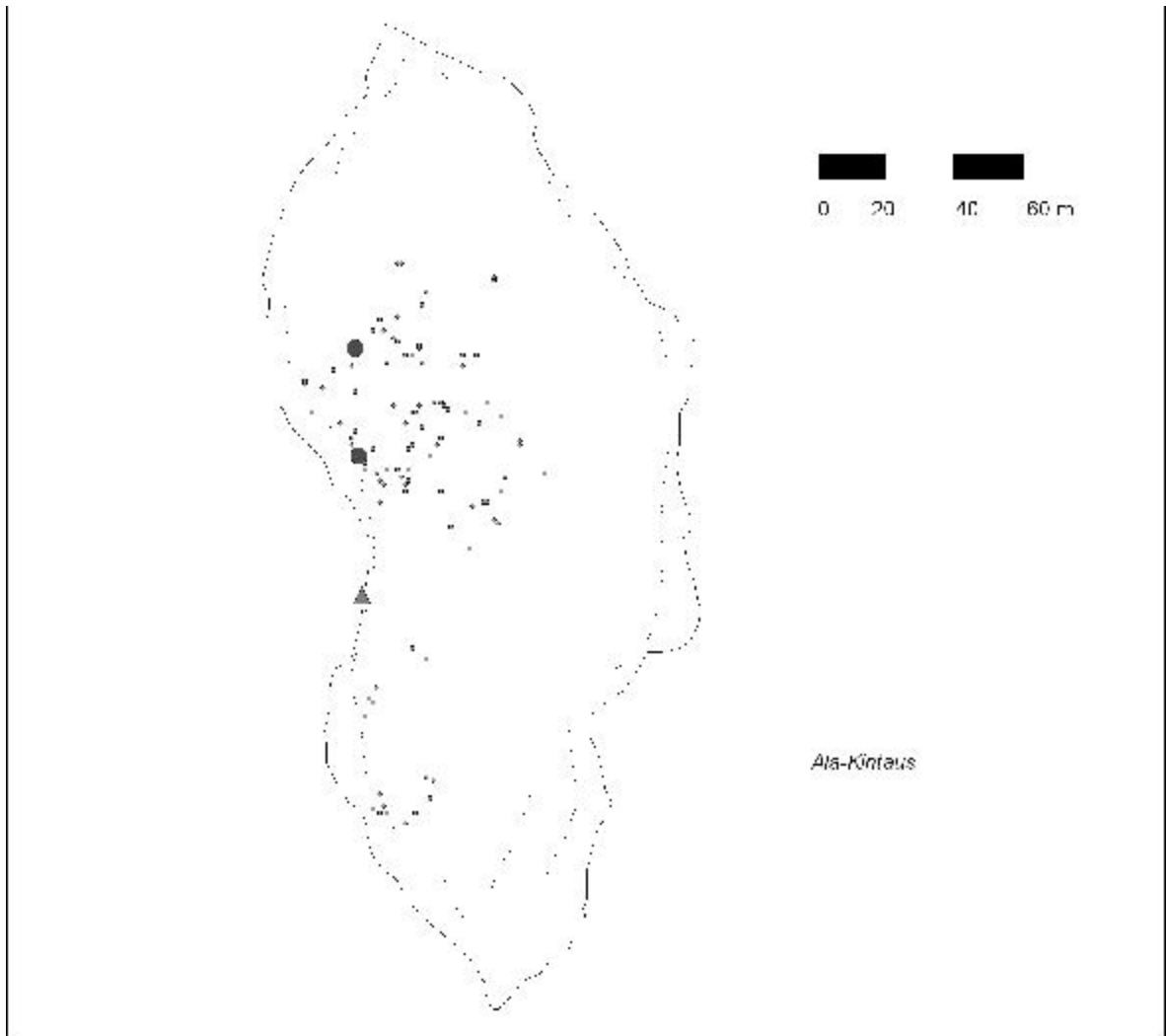
Koekuoppa (koko noin 85x45cm) tehtiin Kuoliosaaren luoteisosaan kohtaan p=6909 597, i=3413 950, WSW-ENE -suuntaisen painanteen itäpäähän kookkaan kuusen kaakkoispuolelle lähelle saaren länsiosassa kulkevaa polkua, sen itäpuolelle. Painanteen koko oli noin 170 cm WSW-ENE -suunnassa ja 70 cm NNW-SSE -suunnassa. Heti pintaturpeen alta tuli esiin kookkaita hiilenmuruja. Lisäksi havaittiin muutamia pieniä n. 3 cm halkaisijaltaan olevia kiviä hiekan seassa. Pintaturpeen paksuus oli noin 5 cm, jota seurasi 8 cm harmaa humuksensekainen hiekkakerros, jonka jälkeen vaaleanruskea sekoittuneen oloinen hiekka noin 42 cm. Noin 55 cm syvyydestä, painanteen keskeltä mitattuna, tuli esiin kookkaan putkiluun toinen pää. Löytötasoa kaivettiin alaspäin vielä 8 cm, jonka jälkeen esillä oli sekä reisi- että sääriluita. Tämän jälkeen kaivaminen lopetettiin. Maanäytekairalla kokeiltuna noin 5 cm syvemmällä tuli vastaan hautakuopan koskematon pohja, tiivis ja hieno harmaa siltti. Hautaustasossa koekuopan koko oli enää noin 40x30cm. Hiiltä tavattiin hiekan seassa hippuina aina kaivettuun pohjaan asti. Maan pinnalle erottuneen hautapainanteen suunnasta huolimatta koekuopasta löytyneet luut olivat lähes itä-länsisuunnassa. Luita oli myöhemmin liikuteltu, sillä vaikka ne olivat oikealla paikallaan, olivat ne luonnottomassa asennossa lähes kiinni toisissaan. Haudasta otettiin talteen kolme pitkää jalan luuta (reisi-, sääri- ja pohjeluu). Koekuoppa entisöitiin kaivamisen jälkeen. Hautaustasoon kaivetulle alueelle asetettiin pohjalle vettä läpäisevää harsoa ja kuopan eteläsimpään nurkkaan upotettiin harjaterästikut myöhempää tutkimusta varten.

Kk 4

Koekuoppa 4 avattiin edellisen lähelle, saaren länsiosassa kulkevan polun kaakkoispuolelle noin 4 m etäisyydellä sijaitsevaan painanteeseen. Painanne erottui maastossa lähes itä-länsisuuntaisena noin 1,1-1,4 m pituisena ja 55 cm leveänä, mahdollisesti jo aikaisemmin (mutta hautausta myöhemmin) itäosastaan syvemmälle kaivettuna syvennyksenä. Koekuopan koko oli noin 50 cm N-S-suunnassa ja 25 cm W-E-suunnassa. Turpeen paksuus oli noin 18 cm, jota seurasi vaaleanruskea sekoittunut hiekka 15 cm. Ensimmäinen luu tuli esiin vain noin 35 cm turpeen pinnasta painanteen keskiosasta mitattuna (noin 60 cm ympäröivästä maasta mitattuna) ja painanteen pohja noin 40 cm syvyydestä (65 cm ympäröivästä maanpinnasta). Isohko noin 15x10x10 cm kivi tuli esiin noin 25 cm syvyydestä hiekan seasta; lisäksi hiekan seassa oli muutamia tätä selvästi pienempiä kiviä. Pohjaan asti tavattiin myös hiiliä pieninä hippuina. Koekuoppa kaivettiin löytötasoon; maanäytekairalla todettiin hautakuopan pohjan olevan kaivettua tasoa noin 10 cm syvemmällä. Kuoppa peitettiin pohjaltaan harsolla ja entisöinnin jälkeen kuopan lounaisnurkkaan asetettiin harjaterästikku. Hauta oli aiemmin avattu, sillä luut olivat epäjärjestyksessä.

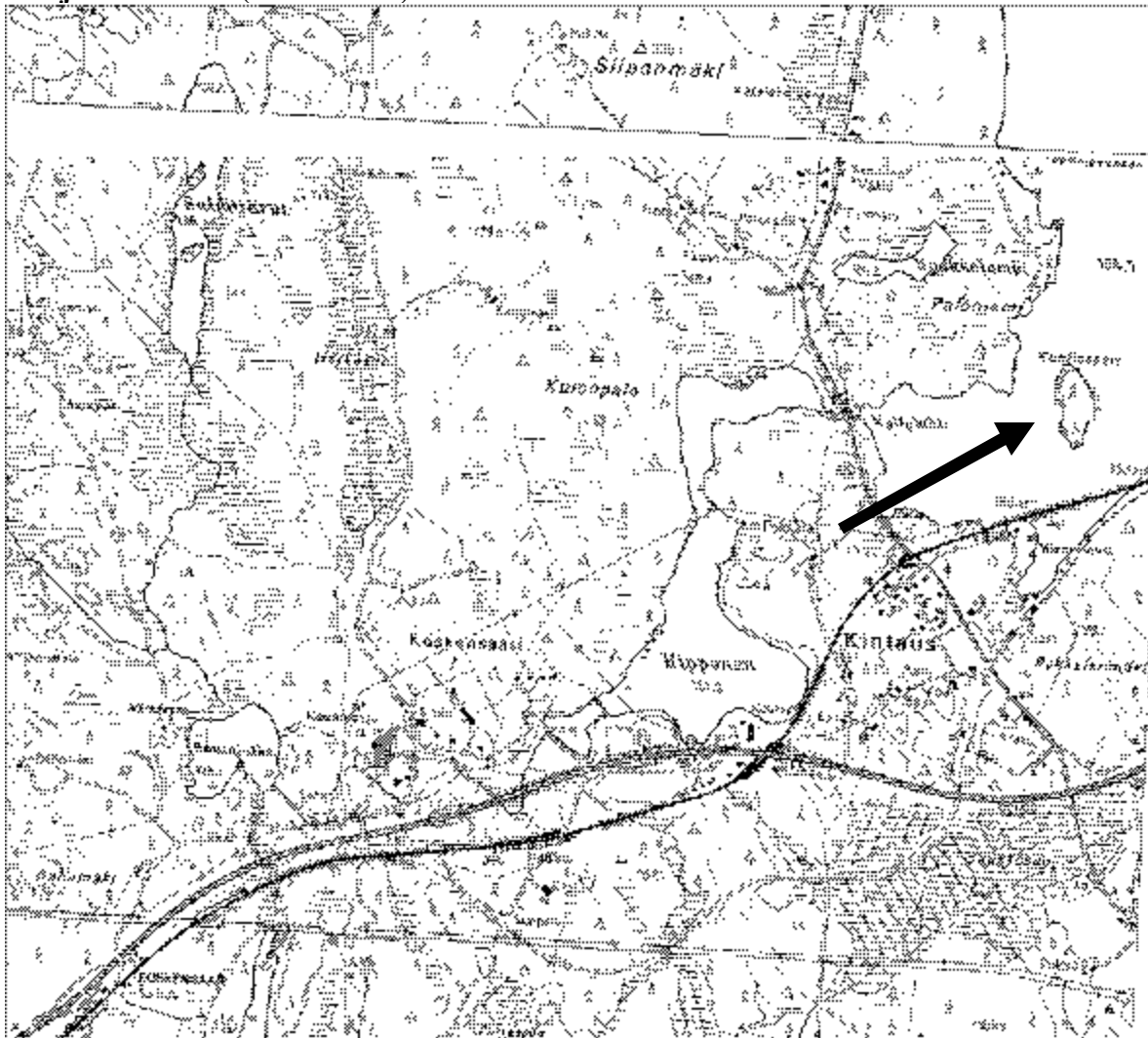
Tulokset

Ala-Kintauden Kuoliosaarella havaittiin lähes sata hautamaista painannetta. Näistä osa on sekä inventointihavaintojen että kirjallisten lähteiden perusteella kaivettu auki 1800-luvulla ja mahdollisesti vielä tätä myöhemminkin. Paikalla havaittiin lisäksi mahdollisia kivisiä hautamerkkejä. Koekuoppien perusteella alueella on runsaasti pysyviä ruumishautauksia. Tutkimuksia kohteella tulisi jatkaa.

Kartta 4. Ala-Kintauden Kuoliosaaren painanteet (pienet neliöt), koekuopat 3 ja 4 (ympyrät, pohjoisesta etelään) sekä siirtolohkare rannassa (kolmio). Lisäksi kartassa on esitetty saaren läpi kulkeva polku katkovivalla.

Petäjavesi Kintaus (Ala-Kintaus) Kuoliosaari

Kartta 5. Kohteen sijainti. Ote digitaalisesta peruskartasta 2234 08. Mk 1:20 000

7.3. Petäjävesi (Petäjävesi Mustaselkä) Kuoliosaari

Kohdenumero	3
Kylä	Petäjävesi
Vesistö	Petäjävesi, Mustaselkä
Kohde	Kuoliosaari
Tyyppi	hautapaikat
Tyypin tarkenne	hautasaaret
Ajoitus	historiallinen
Peruskartta	2234 08 Petäjävesi
Koordinaatit	x = 6904 193, y = 3406 492, z = n. 111-115
Sijainti	2,3 km Petäjäveden vanhasta kirkosta eteläkaakkoon
Aiemmat tiedot	1876 Tigerstedt, Robert (antropologinen kaivaus) 1882 Nyman (koekaivaus, kihlakuntainventointi)
Löydöt	-
Valokuvat	TYA 350:11-13
Havainto-olosuhteet	hyvät
Kohteen kunto	osittain tuhoutunut rakentamisen ja viljelyn yhteydessä
Suojeluehdotus	II
Muita tietoja	Rinn. nimet Peltosensaari, Justunsaari, Hu(o)htiansaari

Tausta, tutkimushistoria ja kohteeseen liittyvä perimätieto

Vanhasta kirkosta noin kaksi kilometriä etelään Petäjäveden Mustallavedellä sijaitsevaa Kuoliosaarta on kutsuttu useilla eri nimillä. Pitäjänkartassa vuodelta 1752 saarta on kutsuttu Huhtian- ja kartan samanaikaisessa suurempaan mittakaavaan laaditussa kopiossa Huohtiansaareksi (Oja 272-273; KA MHA 41). Saaren eteläosaan on rakennettu 1920-luvulla Peltosen talo ja saari on otettu ilmeisesti tuolloin viljelyyn.

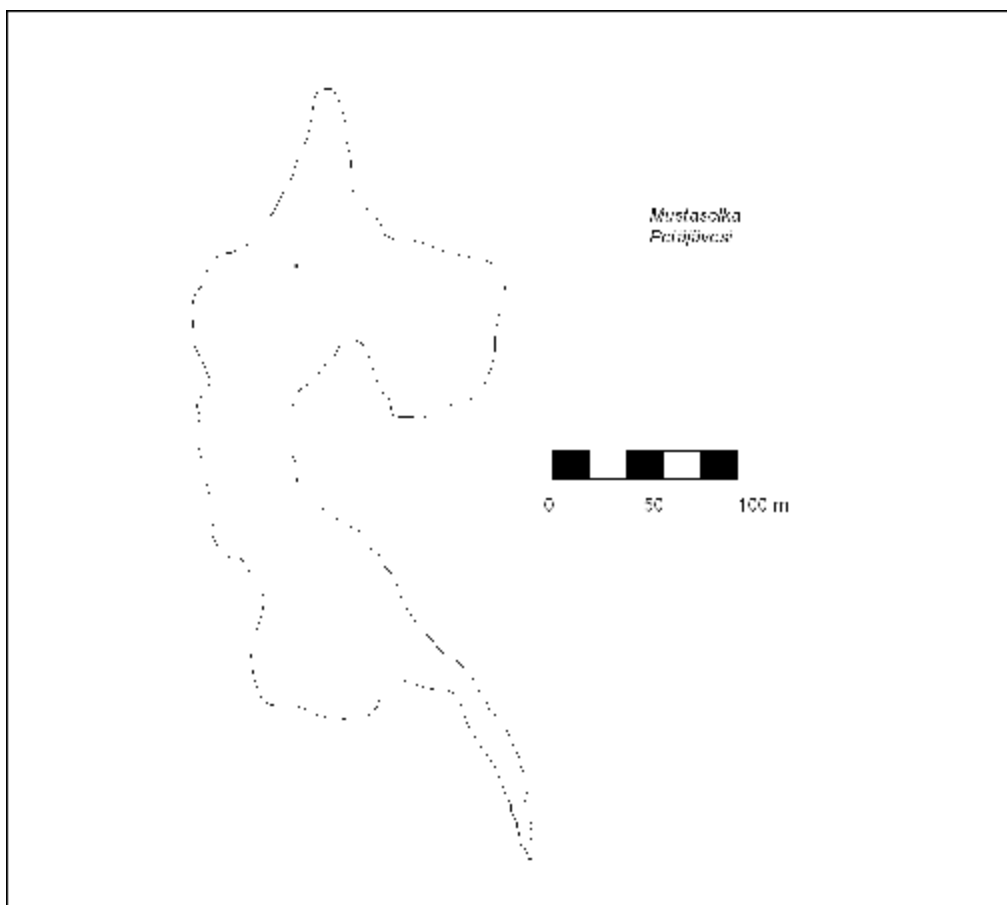
Luita on saarelta löytynyt useaan otteeseen. Tigerstedt kävi kohteella vuonna 1876 löytäen ainoastaan yhden rikkonaisen kallon sekä jälkiä ruumisarkusta (Tigerstedt 1877:40). Suomen Museossa 1898 julkaistussa tiedonannossa A. V. Forsman (myöh. Koskimies) kertoo, että paikalle olisi väliaikaisesti haudattu kesäaikana kuolleet vainajat odottamaan talvikeleillä tapahtuvaa kuljetusta Jämsän kirkolle; kuitenkin köyhien ruumiita olisi usein jäänyt viemättä. Saarelta olisi jo 1930-luvulla löytynyt perunakuoppaa kaivettaessa luita (KTKA K8:129-130; 1961; KTKA K27:78; 1980). Isännän mukaan saarta on Peltosensaaren ohella kutsuttu myös Justunsaareksi (Pennanen 1992:4). Ajallisesti luut liitetään isoonvihaan tai Suomen sotaan ja haudatut usein venäläisiksi. Nimiarkistoon 1972 kerätyssä tiedossa toistuu tarina paikalta löydetyistä luista. Joutselan (1928:40)

kirjoituksen mukaan haudoilla oli ollut mm. kivipaasia, mutta kyseessä täytyy olla tietojen sekoittuminen Ala-Kintauden Kuoliosaaren kanssa.

Huomiot 2007

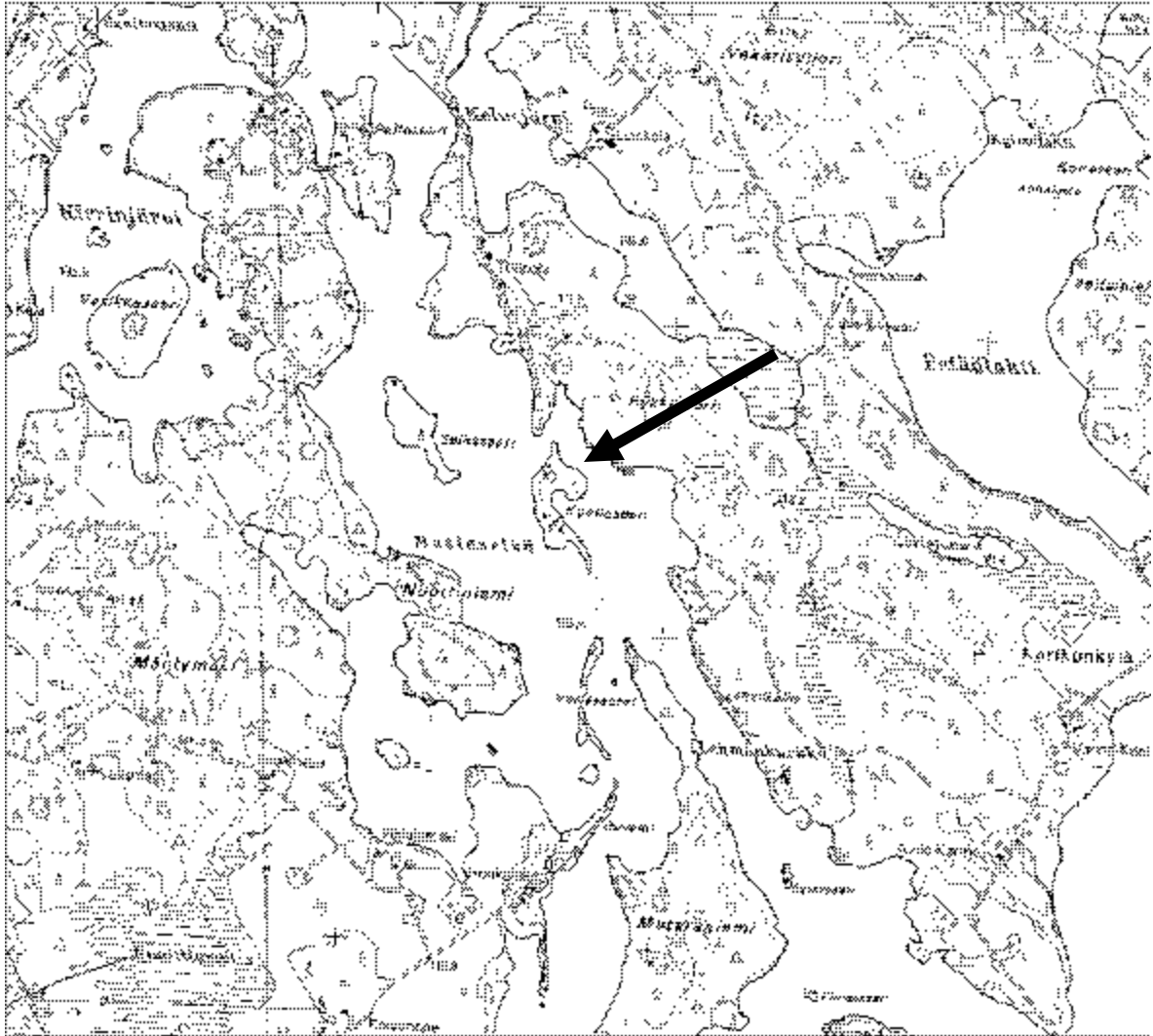
Inventoinnin yhteydessä haastateltiin Veikko Lahtista, joka oli vuonna 1979 ollut rakentamassa sittemmin edesmenneen Eero Peltosen kanssa saaren pohjoisosassa sijaitsevan lomarakennuksen läheisyyteen maakellaria. Kellaria kaivettaessa olisi paikalta löytynyt kolme lähekkäin makaavaa, hyvin säilynyttä luurankoa, ”jalat itään”, noin puolen metrin syvyydessä. Jälkiä arkuista ei luiden yhteydessä havaittu. Luut olisi löydettyessä pakattu pahvilaatikoihin, mutta tuonaikaisen kirkkoherra Hännisen ohjeiden mukaisesti haudattu takaisin maahan mainitun kellarin viereen oikealle puolelle kellarin pohjan tasalle. Kesämökin nykyinen Anni Peltonen (Eero Peltosen leski) ei ole puhelinhaastattelun mukaan ollut tietoinen kyseisestä luulöydöstä; saaren pelloilta olisi kuitenkin hänen mukaansa aikaisemmin löytynyt joitain luita.

Saarella sijaitsevista lomarakennuksista johtuen ei koekuopituksiin alueella ryhdytty. Maakellari, jonka perustustöistä kerrottiin luurankoja löytyneen, paikannettiin matalahkolle hiekkaharjanteelle saaren luoteisosaan. Maaperäkairausten perusteella saari on pääosin hienoa routimatonta ”ketunhiekkää”. Alueella on runsaasti jälkiä eriaikaisista kaiveluista, mutta tarkkoja tietoja löytöpaikoista ei mainitun kellarirakentamisen lisäksi ole. Kaikkien mainittujen luulöytöjen perusteella vaikuttaa todennäköiseltä, että Mustaselän Kuoliosaaren on haudattu moneen eri paikkaan.

Kartta 6. Petäjaveden Mustaselän Kuolio- eli Peltosensaari. Pisteellä on merkitty 1970-luvun lopulla rakennetun maakellarin sijainti.

Petäjavesi (Petäjavesi Mustaselkä) Kuoliosaari

Kartta 7. Kohteen sijainti. Ote digitaalisesta peruskartasta 2234 08. Mk 1:20 000

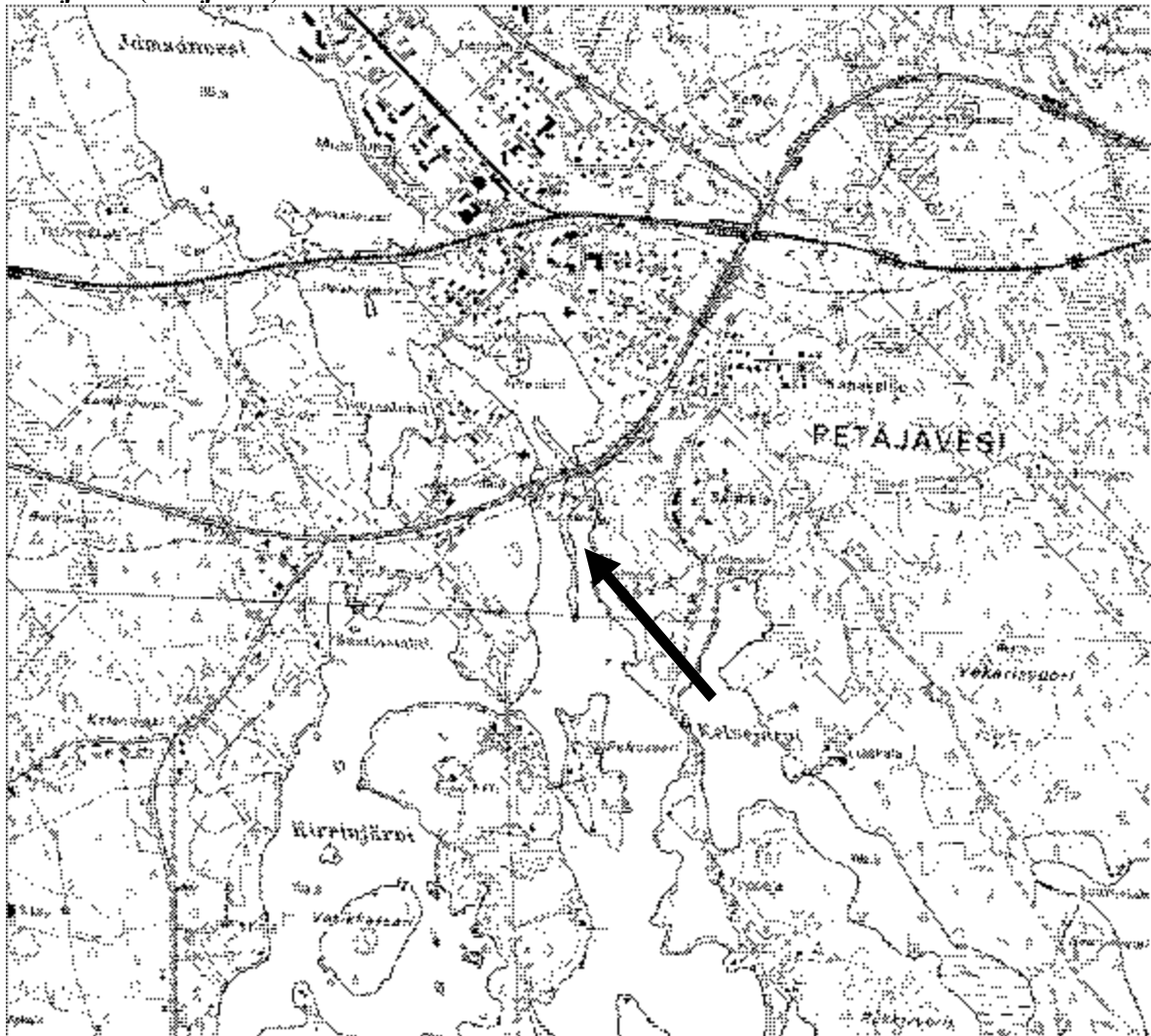
7.4. Petäjävesi (Petäjävesi) Solikkosaari

Kohdenumero	4
Kylä	Petäjävesi
Vesistö	Petäjävesi
Kohde	Solikkosaari
Tyyppi	-
Tyyppin tarkenne	-
Ajoitus	-
Peruskartta	2234 08 Petäjävesi
Koordinaatit	x = 6906 110, y = 3405 939, z = n. 115
Sijainti	Sijainti noin 100 m Petäjäveden vanhasta kirkosta itään
Aiemmat tiedot	Joutsela 1928 (seurakunnan historia) Pennanen 1992 (hautausmaainventointi)
Löydöt	-
Valokuvat	TYA 350:10
Havainto-olosuhteet	hyvät
Suojeluehdotus	ei muinaisjäännös

Petäjäveden vanhan kirkon itäpuolella sijaitsevaa Solikkosaarta on pidetty hautapaikkana, jonne olisi mahdollisesti haudattu isonvihan aikana (Pennanen 1992:4). Kohde sijaitsee Jämsänveden ja Petäjäveden Mustanselän välisessä kapeassa salmessa.

Saaren keskiosan läpi itä-länsisuunnassa on rakennettu silta. Noin 670 m pitkältä ja melko kapealta harjusaarelta havaittiin tarkastuksen yhteydessä päästä päähän kulkeva polku. Sillan eteläpuolelta ja polun länsipuolella havaittiin ainakin yksi tervahaudan pohja sekä ympäri saarta lukuisia merkkejä muusta epämääräisemmästä kaivelusta. Saaresta on ainakin 1860-luvulla vedetty hiekkaa kapean salmen yli viereiselle kirkkomaalle (Joutsela 1928:42). Yhden selityksen mukaan saaren rinteeseen kaivetut kuopanteet saattaisivat olla vuodelta 1918 peräisin olevien ammusvarastojen paikkoja (KTKA K27:78 Petäjävesi).

Petäjavesi (Petäjavesi) Solikkosaari

Kartta 8. Kohteen 4 sijainti. Ote digitaalisesta peruskartasta 2234 08. Mk 1:20 000

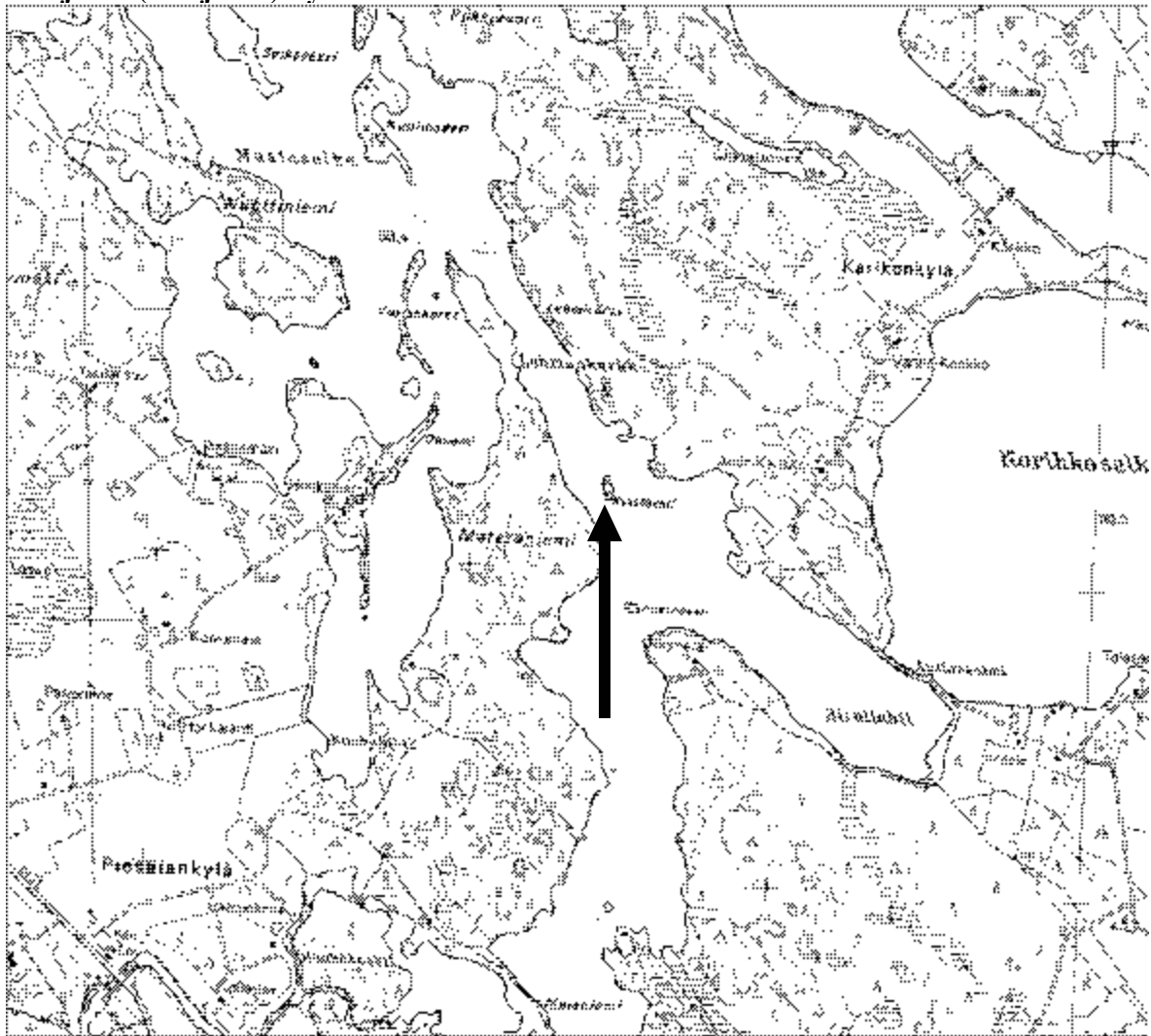
7.5. Petäjävesi (Petäjävesi) Ryssäsaari

Kohdenumero	5
Kylä	Petäjävesi
Vesistö	Petäjävesi (Mustaselkä)
Kohde	Ryssäsaari
Tyyppi	-
Tyypin tarkenne	-
Ajoitus	-
Peruskartta	2234 08 Petäjävesi
Koordinaatit	x = 6902 948, y = 3407 376, z = n. 115
Sijainti	Sijainti 3,7 km Petäjäveden vanhasta kirkosta eteläkaakkoon
Aiemmat tiedot	A. V. F. 1898 (artikkeli)
Löydöt	-
Valokuvat	TYA 350:14
Havainto-olosuhteet	hyvät
Suojeluehdotus	ei muinaisjäännös

Petäjävedessä Peltosen- eli Kuoliosaaren eteläpuolella sijaitsevaa Ryssä(n)saarta on eri lähteiden perusteella myös pidetty hautapaikkana. Kuten kohteen nimikin antaa olettaa, olisi saareen haudattu ”sota-aikana” venäläisiä (Forsman 1898:31). Toisen nimenselitysmallin mukaan paikan nimi liittyy suomalaisten ja venäläisten välillä käytyyn taisteluun, jolloin venäläiset olisivat olleet asemassa salmen itä- ja suomalaiset länsipuolella. Nimiarkiston tietojen mukaan kohteeseen liittyy runsaasti perinteisiä venevarkaus- tai laurukaistaruja. Esimerkiksi 1972 kerätyn tarinan mukaan isonvihan aikana olivat kyläläiset jättäneet venäläisiä saareen ja vieneet heiltä veneet, jolloin venäläiset olivat kuolleet saareen. Erään myöhemmän toisinnon mukaan ”ryssät jätettiin sinnek kuolemaa isovihan aikaa” (NA Petäjävesi Ryssäsaari).

Kohde tarkastettiin vesiltä käsin. Ryssäsaaren maaperä vaikutti kallioisuudellaan hautaamiseen sopimattomalta. Saari on pinta-alaltaan suhteellisen pieni ja on kauttaaltaan kesämökin piha-alueita.

Petäjavesi (Petäjavesi) Ryssäsaari

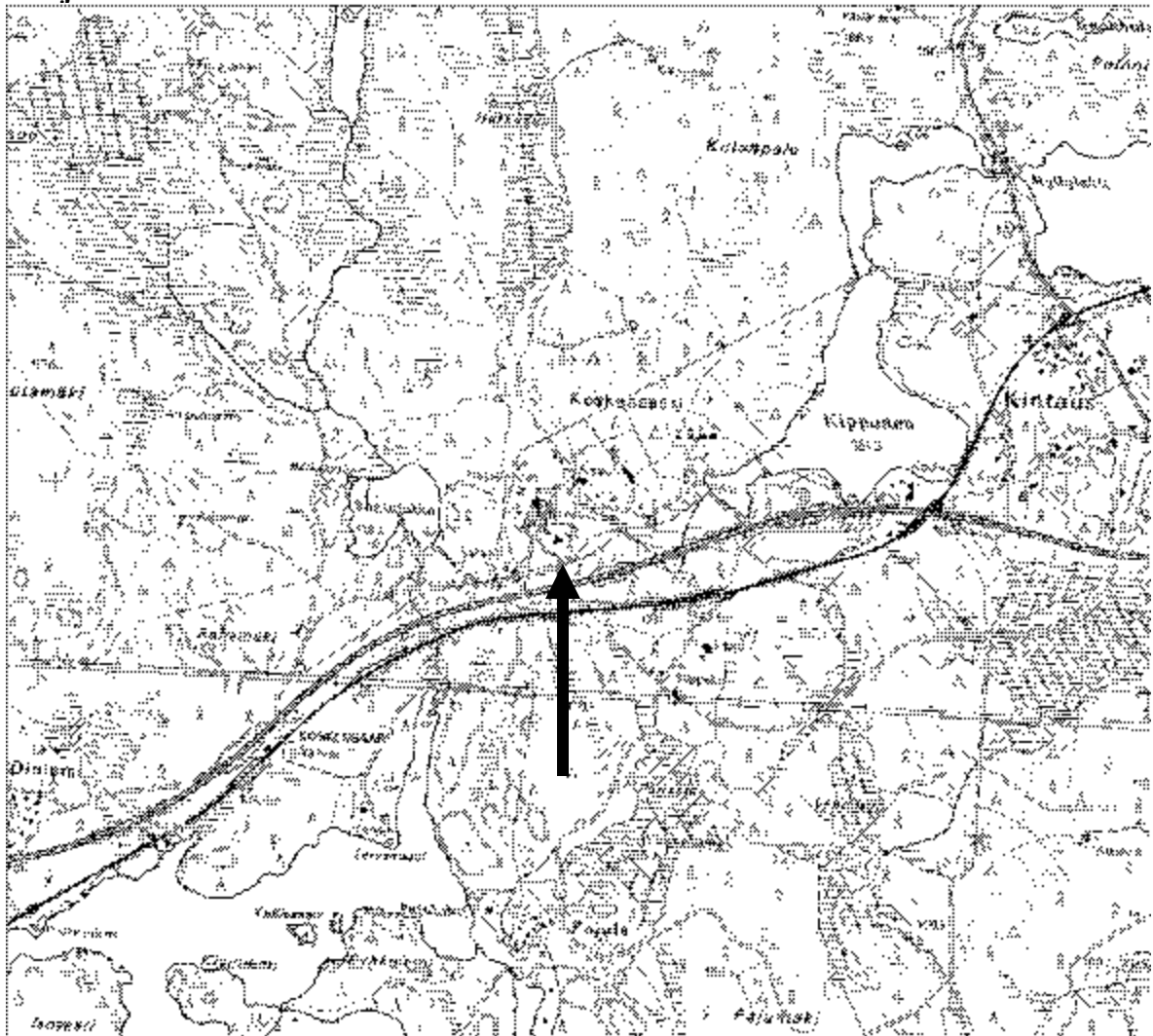
Kartta 9. Kohteen 5 sijainti. Ote digitaalisesta peruskartasta 2234 08. Mk 1:20 000

7.6. Petäjävesi Kintaus Koskensaari

Kohdenumero	6
Kylä Kohde	Kintaus Koskensaari
Tyyppi	hautapaikat?
Tyyppin tarkenne	-
Ajoitus	-
Peruskartta	2234 08 Petäjävesi
Koordinaatit	x = 6908 344, y = 3411 844, z = n. 135 (päärakennuksen[?] koordinaatit)
Sijainti	Koskensaaren tehtaan sijainti noin 6,5 km vanhasta kirkosta koilliseen
Aiemmat tiedot	1928 Joutsela (seurakunnan historia)
Löydöt	-
Havainto-olosuhteet	ei tarkastettu
Suojeluehdotus	ei muinaisjäännös

Petäjävedellä sijaitsevan Koskensaaren tehtaan alueella olisi Joutselan (1928:40) mukaan myös ollut vanha hautapaikka, mutta lisätietojen puuttuessa väitettä ei ollut mahdollista tarkistaa. Tehdastoiminta Koskensaaren alueella on alkanut 1800-luvun puolivälissä (Suomenmaa 1923:406).

Petäjavesi Kintaus Koskensaari

Kartta 10. Koskensaaren tehdasalueen sijainti. Ote digitaalisesta peruskartasta 2234 08. Mk 1:20 000.

7.7. Petäjävesi Kintaus Kansanlehto

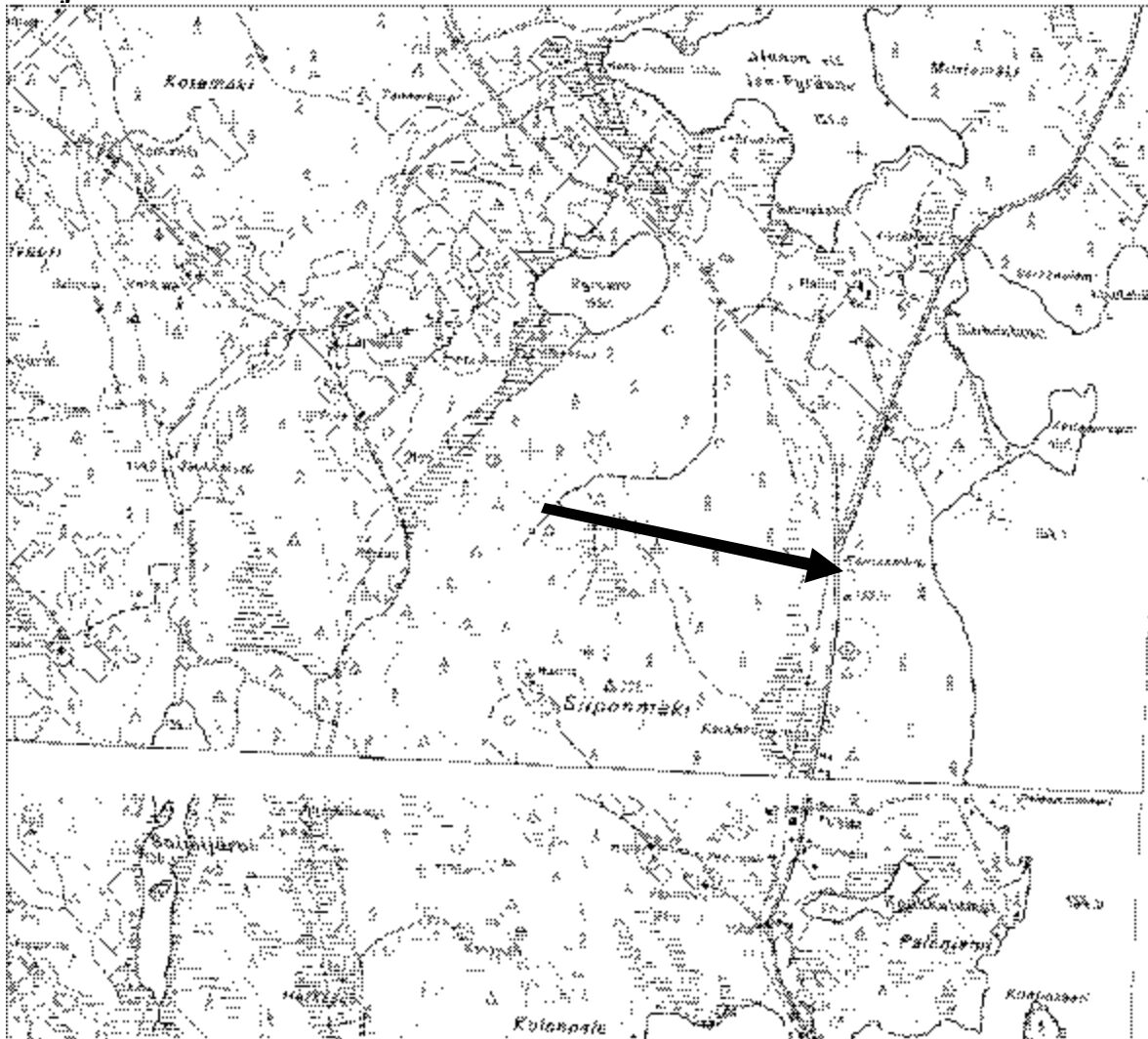
Kohdenumero	7
Kylä	Kintaus
Kohde	Kansanleho
Tyyppi	kultti-/hautapaikat?
Tyyppin tarkenne	-
Ajoitus	-
Peruskartta	2234 09 Ylä-Kintaus
Koordinaatit	x = 6911 030, y = 3413 415 z = n. 180-185
Aiemmat tiedot	kirjallisuusviitteitä
Löydöt	-
Sijainti	Kohde sijaitsee noin 9 km Petäjäveden vanhalta kirkolta koilliseen.
Havainto-olosuhteet	hyvät
Suojeluehdotus	ei muinaisjäännös

Kansanlehto sijaitsee Ala-Kintauden länsirannalla, tien nro 6250 varrella. Kohteen tarkka paikka ei ole selvillä, mutta se lienee jossakin tien itäpuolella loivasti järveen laskevan rinteiden paikkeilla. Koordinaatein on esitetty peruskarttanimen keskipiste.

Tiedot kohteesta ovat varsin vähäiset. Nimiarkiston 1950-luvulla keräämien tietojen mukaan kyseessä on lehtometsäalue Ala-Kintausjärven länsirannalla ja seudun kerrotaan olleen pakanuuden aikaan uhripaikkana. Toisen informantin tietojen perusteella kyseessä on metsäinen mäki Rähän eteläpuolella lähellä järveä; perimätiedon mukaan paikalla on sijainnut ennen uhrilehto (NA Petäjävesi Kansanlehto). ”Kintaudella on ollut hautaamiseen liittyvä uhripaikka, Kansanlehto Ala-Kintausjärven länsirannalla” (Niiles 2000:5).

Aluetta tarkastettiin 2007 kursorisesti ilman mainittavia havaintoja. Järveen viettävä rinne tien itäpuolella oli tarkastushetkellä ryteikköisenä avohakkuualueena.

Petäjävesi Kintaus Kansanlehto

Kartta 11. Kohteen 7 sijainti peruskarttanimen mukaan. Ote digitaalisesta peruskartasta 2234 09. Mk 1:20 000.

7.8. Petäjävesi Kuivasmäki Kuitula

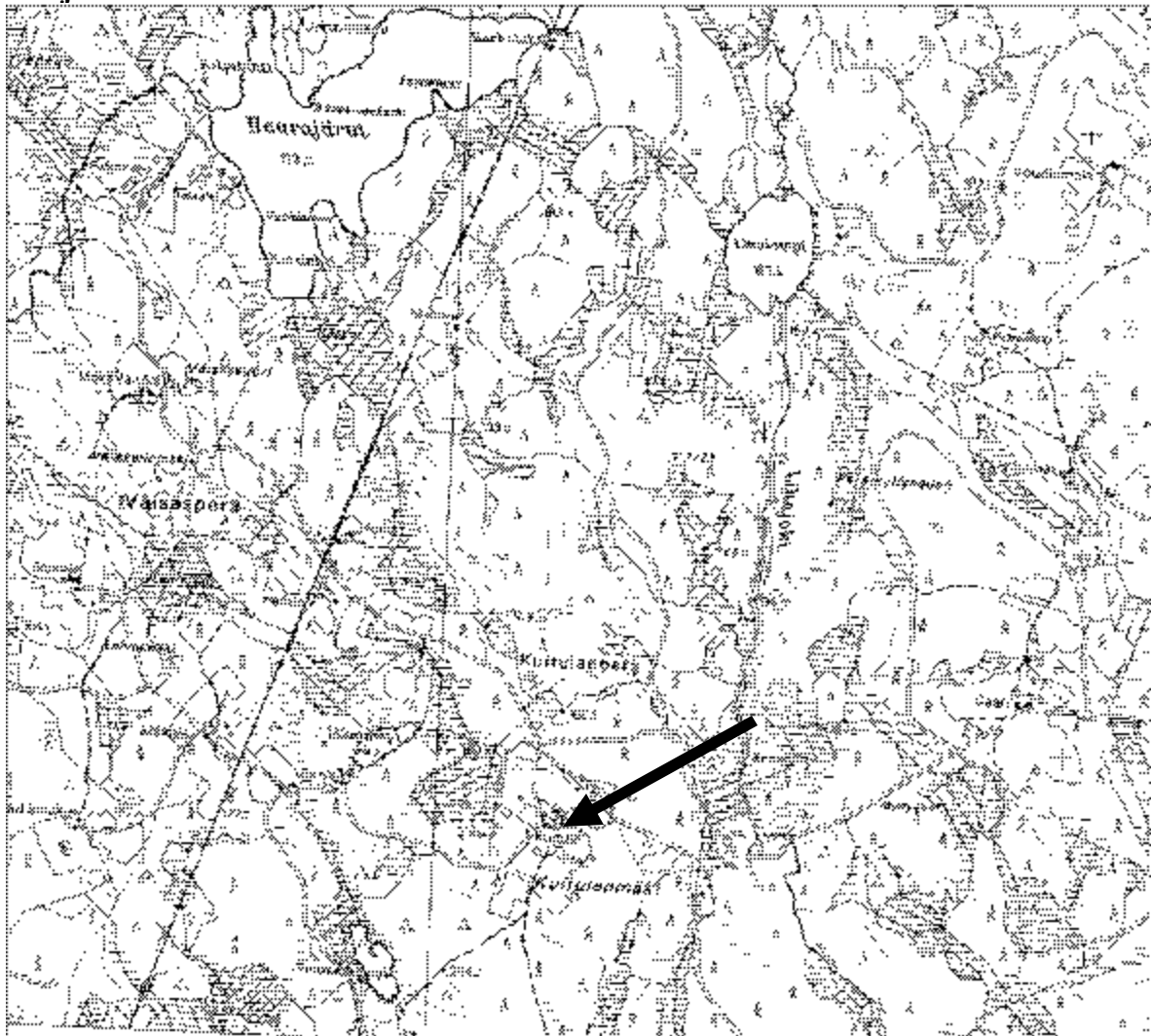
Kohdenumero	8
Kylä Kohde	Kuivasmäki Kuitula
Tyyppi	hautapaikat?
Tyyppin tarkenne	-
Ajoitus	-
Peruskartta	2243 04 Sahrajärvi
Koordinaatit	x = 6921 793, y = 3400 195, z = n.185 (Petäjävedellä sijaitsevan Kuitulan talon koordinaatit)
Aiemmat tiedot	1893 Ollinen (kihlakuntakertomus)
Löydöt	-
Sijainti	Kohde sijaitsee noin 16,5 km Petäjäveden vanhalta kirkolta pohjoisluoteeseen.
Havainto-olosuhteet	ei tarkastettu
Suojeluehdotus	-

Kuortaneen kihlakuntakertomuksessa on maininta Petäjäveden Kuitulan talon läheisyydessä niityllä sijaitsevista painanteista, joilla on mahdollisesti tarkoitettu hautapainanteita (Ollinen 1893:47). Kohteen tarkka paikka ei kuitenkaan ole selvillä. Kuitulan talo sijaitsee Kuitulanmäellä, Multian rajan pinnassa, noin 16,5 km Petäjäveden vanhalta kirkolta pohjoisluoteeseen.

Kohde saattaa olla sekoittunut hautakuoppiin, joita on tavattu Uuraisten Kuitulan talon maalla sijaitsevalla hautapaikalla (Suomenmaa 1923:422). Paikalla on taas mahdollisesti tarkoitettu talon edustalla Sahrajärvessä Multian puolella sijaitsevaa Kuoliosaarta.

Mainittuja kohteita ei tarkastettu vuonna 2007.

Petäjavesi Kuivasmäki Kuitula

Kartta 12. Kuitulan talon sijainti. Ote digitaalisesta peruskartasta 2243 04. Mk 1:20 000.

LIITE 1

Kuva 1. Mustiaisen Kuoliosaari. Saaren hiekanotossa tuhoutunutta keskiosaa. Kuvattu Kuivasmäelle johtavalta kylätieltä itäkoilliseen.

Kuva 2. Mustiaisen Kuoliosaari. Saaren hiekanotossa tuhoutunutta keskiosaa. Kuvattu Kuivasmäelle johtavalta kylätieltä länsilounaaseen.

Kuva 3. Mustiaisen Kuoliosaari. Kohteesta kertova opastaulu saarekkeen pohjoispuolen hiekanottoalueella.

Kuva 4. Mustiaisen Kuoliosaari. Saaren pohjoispuolista hiekkakuopan reunaa. Vasemmalla törmän päällä kanto, jonka alta 1990-luvulla paljastunut lapsen hauta. Kuvattu pohjoiseen.

LIITE 1

Kuva 5. Mustiaisen Kuoliosaari. Saaren pohjoispuolisen hiekkakuopan törmän päällä sijaitseva kanto, jonka alta 1990-luvulla paljastunut lapsen hauta. Paavo Niiles esittelee löytöpaikkaa.

Kuva 6. Mustiaisen Kuoliosaari. Työkuva. Saaren pohjoispuolelle avataan koekuoppaa 1. Kuvassa Reetta Kivistö.

LIITE 1

Kuva 7. Mustiaisen Kuoliosaari. Koekuoppa 1 hautausasossa. Vainajan arvioitu suunta itäkoilliseen (pää) – länsilounaaseen (jalat). Kuvattu itäkoilliseen.

Kuva 8. Mustiaisen Kuoliosaari. Koekuopan 1 länsipäädyssä havaittua hiiltynyttä puuta (arkun reunaa?). Kuvattu lounaaseen.

LIITE 1

Kuva 9. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Kuvattu mantereelta pohjoiskoilliseen. Edustalla rautatie Jyväskylä-Haapamäki.

Kuva 10. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Kuvattu maantieltä 6250 itäkoilliseen. Huomioi kookas siirtolohkare rantavedessä saaren keskiosissa.

LIITE 1

Kuva 11. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Mahdollinen säilytyskuoppa saaren itäpuolella. Kuvattu etelään.

Kuva 12. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Erittäin syvä, todennäköisesti uudelleen avattu hautapainanne saaren länsipuolella. Kuvattu itään.

LIITE 1

Kuva 13. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Koekuoppa 1. Kuvattu koilliseen.

Kuva 14. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Koekuoppa 2 (turpeen poisto). Painanteessa sijaitseva pystykivi. Kuvattu koilliseen.

LIITE 1

Kuva 15. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Koekuoppa 3. Kuvattu länteen.

Kuva 16. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Koekuoppa 3. Kuvattu länteen.

LIITE 1

Kuva 17. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Työkuvaa. Kuvassa Reetta Kivistö kuvaamassa koekuoppaa 3.

Kuva 18. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Koekuoppa 4. Kuvattu länsilounaaseen. Koekuopan ja järven välissä kulkee saarta kiertävä polku.

LIITE 1

Kuva 19. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Koekuoppa 4, hautausosassa sekaisin olevia luita. Kuvattu länteen.

Kuva 20. Ala-Kintauden Kuoliosaari. Yleiskuva saaren länsiosasta. Hautausalue alkaa heti polun oikealta puolelta.

LIITE 1

Kuva 21. Petäjaveden Mustanselän Kuoliosaari. Yleiskuva saaren pohjoisosasta. Kuvattu mantereelta etelälounaaseen.

Kuva 22. Petäjaveden Mustanselän Kuoliosaari. Yleiskuva saaren pohjoisosasta mökin pihasta. Kuvan keskellä matalahko hiekkakumpare, jonka keskellä 1979 rakennetun maakellarin yhteydestä mainitaan löytyneen luita. Kuvattu kaakkoon.

LIITE 1

Kuva 21. Petäjaveden Mustanselän Kuoliosaari. Pohjoisosan maakellari. Paikalta löytyneet luut mainitaan haudatun kellarin juurelle. Kuvattu luoteeseen.

Kuva 22. Petäjaveden Mustanselän Ryssäsaari. Saarelle mainitaan tarinan mukaan kuolleen isonvihan aikana venäläisiä. Kuvattu luoteeseen. Taustalla salmen keskellä Mustanselän Kuoliosaari.

DIAKUVALUETTELO

TYA 350

Petäjävesi

historiallisen ajan hautapaikat

1	Ala-Kintaus Kuoliosaari. Yleiskuva saaresta.	koilliseen	Juha Ruohonen	5/2007
2	Ala-Kintaus Kuoliosaari. Syvä hautapainanne saaren länsirannalla.	itään	Juha Ruohonen	5/2007
3	Ala-Kintaus Kuoliosaari. Varasto- tms. rakenne saaren länsipuolella.	etelään	Juha Ruohonen	5/2007
4	Ala-Kintaus Kuoliosaari. Koekuoppa 2. Pystykiven juurelta turpeet poistettu.	pohjoiseen	Juha Ruohonen	5/2007
5	Ala-Kintaus Kuoliosaari. Koekuoppa 3, yleiskuva.	länteen	Juha Ruohonen	5/2007
6	Ala-Kintaus Kuoliosaari. Koekuoppa 3, löytötaso.	länteen	Juha Ruohonen	5/2007
7	Ala-Kintaus Kuoliosaari. Koekuoppa 3, työkuva. Reetta Kivistö puhdistaa luuta.	länteen	Juha Ruohonen	5/2007
8	Ala-Kintaus Kuoliosaari. Koekuoppa 4, yleiskuva.	länsilounaaseen	Juha Ruohonen	5/2007
9	Ala-Kintaus Kuoliosaari. Koekuoppa 4, löytötaso.	itään	Juha Ruohonen	5/2007
10	Petäjävesi Solikkosaari. Yleiskuva.	etelään	Juha Ruohonen	5/2007
11	Petäjävesi Kuolio- eli Peltosensaari. Yleiskuva saaresta mantereen puolelta.	etelään	Juha Ruohonen	5/2007
12	Petäjävesi Kuolio- eli Peltosensaari. Yleiskuva mökin pihapiiristä. Maakellari kuvan keskiosissa.	kaakkoon	Juha Ruohonen	5/2007
13	Petäjävesi Kuolio- eli Peltosensaari. Vuonna 1979 rakennettu maakellari, jonka rakennustöissä luurankoja mainitaan löytyneen.	luoteeseen	Juha Ruohonen	5/2007
14	Petäjävesi Ryssäsaari. Yleiskuva. Taustalla Kuolio- eli Peltosensaari.	luoteeseen	Juha Ruohonen	5/2007
15	Mustiainen Kuoliosaari. Yleiskuva saarekkeesta kuvattuna hiekkatieltä.	koilliseen	Juha Ruohonen	5/2007
16	Mustiainen Kuoliosaari. Yleiskuva saarekkeesta kuvattuna hiekkatieltä.	lounaaseen	Juha Ruohonen	5/2007
17	Mustiainen Kuoliosaari. Yleiskuva saarekkeen pohjoispuolisesta osasta, etualalla informaatiotaulu.	luoteeseen	Juha Ruohonen	5/2007

18	Mustiainen Kuoliosaari. Paavo Niiles esittelee saarekkeen pohjoispuolisen hiekanottotörmän päällä sijaitsevaa kantoa, jonka alta on löytynyt lapsen luita.	pohjoiseen	Juha Ruohonen	5/2007
19	Mustiainen Kuoliosaari. Koekuoppa 1. Kuopan päädyssä sääriluiden takana hiiltynyttä puuta.	lounaaseen	Juha Ruohonen	5/2007
20	Mustiainen Kuoliosaari. Koekuoppa 1, hautausasossa. Vainajan oikea sääriluu on taipuneena lähes vasemman alle/päälle.	itään	Juha Ruohonen	5/2007
21	Mustiainen Kuoliosaari. Työkuv. Kahvitauolla Reetta Kivistö.	-	Juha Ruohonen	5/2007

2007

Petäjävesi

TYA 845

Ala-Kintaus Kuoliosaari

TYA 845

Historiallisen ajan löytöjä, jotka FM Juha Ruohonen otti talteen toukokuussa 2007 Petäjäveden Kintauden Ala-Kintauden Kuoliosaarelta (x = 6909 560, y = 3413 995). Luut on analysoinut FM Kati Salo. Luut ovat eri koekuopista, kahdesta erillisestä ruumishaudasta. Ks. tutkimusraportti Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa.

Luetteloinut J. Ruohonen.

Koekuoppa 3

- 1 Palamatonta luuta, 1 kpl. Tibia dx., prox. 2/3 frag.
- 2 Palamatonta luuta, 1 kpl. Fibula, diaf. frag.
- 3 Palamatonta luuta, 1 kpl. Tibia sin., dist. 2/3 frag. excl. dist. epif. frag.
(sahattu ajoitusnäyte luun toisesta päästä)

Koekuoppa 4

- 4 Palamatonta luuta, 1 kpl. Radius sin., diaf. frag.
- 5 Palamatonta luuta, 1 kpl. Ulna sin., diaf. frag.

2007

Petäjävesi

TYA 846

Mustiainen Kuoliosaari

TYA 846

Historiallisen ajan löytöjä, jotka FM Juha Ruohonen otti talteen toukokuussa 2007 Petäjäveden Kuivasmäen Mustiaisen Kuoliosaarelta (x = 6917 890, y = 3404 780). Luut on analysoinut FM Kati Salo. Luut ovat ruumishautaan tehdystä koekuopasta. Ks. tutkimusraportti Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa. Luetteloinut J. Ruohonen.

Koekuoppa 1

- 1 Palamatonta luuta, 1 kpl. Tibia sin., excl. diaf. frag.
(sahattu ajoitusnäyte toisesta päästä)
- 2 Palamatonta luuta, 1 kpl. Fibula sin., dist. 3/4 frag.